

კვირის
მედიუმი

№ 11

შანი 25 კაკ.

მაისი 17-24

1925

ნიკო. ლომოური

მხარალ-მასწავლებელი და საჯარო მოღვაწე.

გარდაცვალებიდან ათი წლის შესრულების გამო. (დაკრძალულია გორის სამების ეკლესიის გოლაფანში).

ჟურნალ „თეატრი და სპორტები“-ს არსებობის 15 წლის თავი შეუსკუდრა.

ქართული ბეჭდვითი ორგანოსთვის, რომელსაც, საერთოდ, ისტორიამ განსაკუთრებული მოვალეობანი დააკისრა და არსებობის არაჩვეულებრივი ძნელი პირობები შეუქმნა, ეს მანძილი მეტად თვალსაჩინოა და ღირსი საზოგადოების ყურადღების.

არ არის საჭირო „თეატრი და სპორტების“ საზოგადოებრივ-ლიტერატურულ მნიშვნელობაზე სიტყვის გაგრძელება: მეფის რეჟიმის დროს ეს თითქმის ერთადერთი ჟურნალი იყო, რომელიც ყოველნაირად სცდილობდა შესაფერო სამსახური გაეწია ჩვენი სთეატრო ხელოვნებისათვის. ჟურნალი დღემდე დამ მხოლოდვე ავტორის ეწეოდა საზოგადოებაში სიტყვის სასარგებლოდ და თეატრისადმი სიყვარულს უღვიძებდა ფართო მასებს.

მას ყოველთვის შეძლებისდაგვარად მალა ეჭირა ხელოვნების ჩირაღდანი და ჩვენი ქვეყნის ყოველ კუთხეში მისი სხივი და სიტყვა უხვად ვრცელდებოდა.

თეატრალურ ხელოვნების გარდა, ჟურნალის ფურცლებზე ყოველთვის დიდი ადგილი ეთმობოდა მშობლიურსა და უცხოეთის პოეზიას, ბელეტრისტიკას, მხატვრობას, კრიტიკას.

ამნაირად, ჟურნალი უაღრესად ხალხურსა და მშრომელთა საქმეს აკეთებდა. მან თავისი წვლილი შეიტანა მდებრივ ხალხთან ხელოვნების დაახლოვების საქმეში და არა ერთი და ორი სახალხო მწერალი გამოზარდა ამ დროის განმავლობაში, როგორც ჩვენს დედაქალაქში, ისე საქართველოს შორეულ კუთხეებშიც.

15 წლის განმავლობაში ჟურნალში ბევრმა ახალგაზრდამ დიწყო მწერლობა, ზოგი მთვანი, უკვე საკმოდ გაზრდილი, დღეს ხელოვნების სხვადასხვა დარგს ამშვენებს: არ არის ცოტად თუ ბევრად ცნობილი მწერალი, რომელსაც თავისი ნაწარმოები ხსენებულ ჟურნალში არ მოეთავსებინოს.

ბევრი ქართველი გადახდენია ჟურნალს 15 წლის განმავლობაში, მაგრამ დაბრკოლებანი ვადაოლახავს. ნივთიერად ბელის შემშლელი პირობები დაუღლეია და ხელოვნების მსახურის უქრობელი ჩირაღდანი დღემდე მოუტანია.

მხოლოდ რედაქტორის დაუღალავს ენერჯიას და მტკიცე რწმენას შევძლო ჟურნალი მძლე გამოეყვანა უამრავ დაბრკოლებებში, განსაკუთრებით, მაშინ, როდესაც ეკონომიურ საერთო დაქვეითების დროს, ყოველგვარ სუბსიდის გარეშე, იგი იძულებული იყო ისევ მკითხველთა თანაგრძობას დაყრდნობოდა და საკუთარს ძალღონით განეგრო ეკლიანი გზა.

დღეს, თავის არსებობის 15 წლის თავზე, რედაქციას განზრახვა აქვს კიდევ უფრო გააფართოვოს სამოქმედო ფარგლი, გააუმჯობესოს ჟურნალის შინაარსი და დროგამოშვებით სარტერტუარო პიესების კრებული გამოსცეს.

ქართული მწერლობისა და ხელოვნების ყველა დარგის წარმომადგენელთაგან შემდგარმა კრებამ გაითვალისწინა ჟურნალის ესოდენი დამსახურება და გადასწყვიტა მისი არსებობის 15 წლის თავი შესაფერისად აღინიშნოს: ა) 28 მაისს 1925 წ. რუსთაველის თეატრში გაიმართოს საიუბილეო საღამო საგამომცემლო ფონდის გასამდიერებლად და ბ) ამავე დღისთვის გამოსცეს ჟურნალის საიუბილეო ნომერი გაფართოვების სახით და სავანგებოდ შერჩეული მასლით.

ჟურნალმა კიდევ დიდხანს უნდა ზილოს სამშობლო თეატრისა და ხელოვნების მსახურის მიმე ტვირთი.

საიუბილეო კომიტეტის თავმჯდომარე, საქართველოს რესპუბლიკის სახალხო

მსახიობი: მასკო აბაშიძე

თავმჯდომარის მოადგილენი:

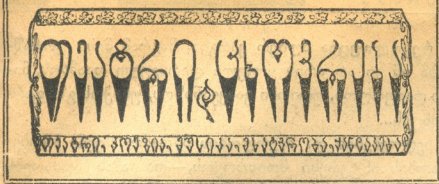
	საით დეპარტინი
	მარტოვი ქიქოძე

პრეზიდიუმის წევრები:

- ი. მსხი
- ბ. გოქარია
- ქ. ანდრონიკაშვილი
- ს. ახმედიანი
- ალ. მამატაშვილი
- ს. წერეთელი

კომიტეტის წევრები (ანბნით): ა. ანაზაროვი, ვ. ბაროვი, ბ. ჩანა, ი. ბერიშვილი, ვანდელი, ივ. გომარტელი, ნ. გოცირიძე, ი. გრიშაშვილი, კ. თავართქილაძე, ვ. თედორაშვილი, ბ. თევზია, მ. თოიძე, იასშიანი, ალ. იოსელიანი, პ. ირთუელი, ია. კარგარეთელი, მ. ლობჯანიძე, ივ. მარკოზივი, კ. მუხამედიანი, შიო მღვიმელი, ნარკანი, ტრ. რამიშვილი, ს. საღირაშვილი, თლ. ხვანიშვილი, ხომლედი, ა. ციმაკურიძე, ნინო ჩხივიძე, ზ. ქიქინაძე, მ. ქიკარელი, ან. წერეთლისა, ლ. ძიძიგური, ვ. ჯაბაური.

საიუბილეო კომიტეტის მდიანი: ა. ცხეზოვაძე

თეატრი, კომედია, მუსიკა, მხატვრობა, მანდაპეზა, საგზაგადაღებრივი სურათები

გზის 17—24
გაყვანილი 1925 წ.

მწერლობის გაჯანსაღებისათვის

პატარა, მაგრამ მნიშვნელოვანი საკითხია: ვინ როგორ ხწერს, რის შეხატებ, რისთვის?

ეს კითხვა რომ ყველა კალმოსანს გარკვეული პიონდეს—დღეს ჩვენი მწერლობა უფრო დახვეწილი და ნათელი იქნებოდა.

ყველა ერთს მწერლობას ყოველ ხანაში თავისებურება, განსაკუთრებული ხალხსნური თვისება ახასიათებდა.

ჩვენი დღევანდელი მწერლობის შესახებ ეს ითქმის? რა თქმა უნდა, არა.

და როგორ შეიძლება ჩვენი მწერლობა თავისებურობის, ხალხსნურობის და ნათელ აზროვნების გამოხატველი იყოს, როდესაც იგი სრულიად მოწყვეტილია მშობლიურ ფუძეს, ხალხის სულიერ-გონებრივ და ისტორიულ-წინემოტივ თავისთავადობის საძირკველს.

დღემდე ჯერაც კიდევ არა ზეპქეს შეკრებილი ყოველივე ის, რაიც ამის უფუძეს წარმოადგენს: არა გეპქეს ასახულ-ჩაწერილი ხალხურ შემოქმედების წმინდა საუნჯენი იმ სისწორით, იმ გამოთქმით, როგორც ხალხი ხმაობს. თუ ჩაწერილია რამ, უმეტეს შემთხვევაში ჩაწერავის სიტყვით. ეს კი არ გამოდგება: ხალხურ შემოქმედების ყოველ ბეგრას, ხმის ყოველ შერეობას, პაუზას თავისებური ელფერი აქვს, თავისი შინაარსი და ვინც ამას ვერ ჩასწვდება—მისთვის ხალხურ შემოქმედების სიღრმე-ვანი, მისი მსოფლმხედველობის, ენაშფეცრობის და ნათელ აზროვნების გზები დახშული იქნება.

ვიღრე ეს დღეს საქმე შესრულებული არა გეპქეს, განა ნამდვილი ხალხურ-ეროვნული და ამავე დროს მსოფლიო მნიშვნელობის მწერლობის შექმნაზე ფიქრი შეიძლება?!

ამიტომაც არის, რომ დღეს წარსულთან შედარებით თუმცა ბევრი წიგნი იბეჭდება, ხალხშიც რიგდება, მაგრამ თითქმის ცხრა მეათედი ამ მწერლობის, ახალი ყაიდის მწერლობა ნაწერ-ნაახრისა ხალხის სულსა და გულს ვერა სწვდება.

ანდა როგორ მისწვდება, როდესაც თითქმის ყველა მწერალი ჩვენი ცხოვრებას უცხოური სათვალევებით ჩასტყპირია, თუმცა ქართული ასოებით, მაგრამ უცხოური სიტყვებით უაზროდ შექოწინებულ გამოთქმებით მწერლობს. ასეთ მწერლობას ხალხი ვერ დაეწვება.

ჩვენი მწერლობა, სამწერლო და, თვითაზროვნება უნდა გაჯანსაღდეს, ხალხის სულს დაუბრუნდეს, მრავალ

საუკუნეთა მსვლელობით ხალხურ სიბრძნით შექმნილ საგანძურში ჩაიხედოს.

ამ საგანძურში თავმოყრილია მსოფლიო აზროვნება, ბევრზე ბევრი უფრო ჭეშმარიტება.

ეს საგანძურია ხალხური შემოქმედება—ივან-არაკები, ზღაპრები, ანდაზები.

ამ ხალხურ შემოქმედების სისწორით შეკრებას სასწრაფოდ უნდა შეუდგეთ: რაც ჩაწერილია, მათი ვარიანტები სინამდვილით აღვადგინოთ, ვადმოვილოთ ხალხის მოლიანი შემოქმედება უკლისად, უსორცმ, ტოდ.

ამ დიდი საქმის შესრულება განსაკუთრებით ჩვენი ახალგაზრდობისა და მასწავლებლობის წმინდა მოვალეობაა.

* *

მაგრამ მართა ეს როდი კმარა! მოგესხნებათ, დღევანდელი წიგნის ბაზარი ახალ მოდის სხვადსხვა „მიმართულებას“ „მწერლებმა“ დიუფულს.

ნიკორმა რომ უნიჭო უნდა გასდევნოს, მისი ადგილი დაიჭიროს—ეს სასიხარულოა და საჭიროც: „ერთი წევა და სხვა მოვა ტურფასას მაბლანდაროსა“, —ეს სადაო არაა, სადაო ისაა ეს „სხვა“ რამდენად ღირსეული შემეცნელობა წინაპრებისა.

თამამად ვიტყვით, რომ ღღეს გამოსულ მწერალთა უმეტესობა, თუნდა ისინი, რომელნიც მუშისა და გლეხის სახელით სცემენ ჩოვანს, არა თუ ვერ შეენაცვლენ თავის წინაპართ, ვერც კი მისწვდენ.

ახალი სახეობა შექმნეს, ახალი გზა?—არც ერთი, არც მეორე.

მუშურ-გლეხური, ანუ უფრო სწორედ რომ ესთქვათ, ხალხური (ამაში ვგულისხმობთ პროლეტარულს) მწერლები ჩვენ ბევრი გვეყავა, არა მხოლოდ მზადია წრიდან გამოსული, არამედ მაღალი წრიდანაც კი.

მოვიგონოთ იოსებ დავითაშვილი (1850—87), ეს ნამდვილი პროლეტარული პოეტი, მუშა-მწერალი, რომელიც იტყობა: „მუშა ვარ და კიდევ ვიცი მუშის გულის პასუხები“ და რომელიც ჯერ კიდევ 70—80-იან წლებში მუშათა გათვითცნობიერებას ემსახურებოდა არა მხოლოდ კლამით, საქმიანოც როგორც მუშათა მოძრაობის ერთი პირველი შექმნელთავანი.

და დღევანდელი მუშათა და გლეხთა ხელისუფლების დროსაც კი განა მდევრად არ ჩაითვლება გრ. ირ-

ბელიანის „მუშა ბოქლოდე“, ილია ქავჭავაძის „მუშა“, „ერთს ბედს ქვეშა ვართ ლაბაჲ მე და შენ“, „შრომის სამეფო“ („ანარდლია“-დან), აკაკის მუშურ ლექსების მარგალიტები, რაფიელ ერისთავის გლეხური ჯღერა ფანდურისა, რაზიკაშვილების სიმღერები და სს... აღიარას ვამბობთ ირ. ევდოშვილის, ვ. რუხაძის, ვ. ქუჩიშვილის და სს. შესახებ. დიად, ბევრზე ბევრი მარგალიტია დღეს მივიწყებული, რომელთაც ვამოძებნა, გამოჩრევა უნდა. ამ მუშარალთა ბევრი ნაშრომობივე ჯერ კიდევ არა ერთ ათეულ წელიწადს ასასრლოვებს მოზარდი თაობის სულსა და გულს.

რეგოლიუცია ძლიერ კარგია, მაგრამ მისი პიროვნული ნულება ის კი არ არის ყოველი ღირსეული დაამბოს, ნიჭიერი დააფთლოს, უღირის გააყენიზოს, უნიჭოს გზა ფართე მისცეს...

ხელოვნების და მწერლობის მწრამსი, ჩვენი მშობელი ხალხის ინტერესი მოითხოვოს,—და ამას აღიარებს ხალხის ყველა უერთგულესი მალაღმონიერი შვილიც,—ყოველდღე ღირსეული წარსულისა მივიღოთ, ამით ახალწინადგი ვაღრუხოვებთ!

ჩვენი მწერლობა გზადაბნეულია, დაავადებული — გაჯანსაღება ექირება...

იმერეთის სსრკ

ბელიანი გზა

1

გაზაფხულის მესხ ახლად ჰქონდა მოფენილი ნახსიხეები სოფელ ახალ-უბნისთვის, როდესაც ამავე სოფელ მცხოვრებელ თედო სხინაშვილის სახლთან მივიდა ჰალარა თმით შემოსილი გლეხი-კაცი, გადაეყუდა ლობეს და წყნარად გადასძახა:

—ჰი, თედო, თედო.

პირველი ძახილი ბავშვების ყრამულში ვერ გაიგვს თედოს სახლში, მაგრამ როდესაც ხელმეორედ მოისმა გარედან ხმა, თედომ გააჩუბა ბავშვები და უთხრა თავის ცოლს, რომელიც ბუხართან დილის საქმელს აკეთებდა:

—გაიხედე, დედაკაცო, მგონია ვიღაცა იძახის.

დაიჭრიალა თედოს მიწურ სახლის კარებმა და გარეთ გასვლისთანავე დიასახლისმა დაინახა ლობესთან მხოლოდ სოფლის მცხოვრებელი გლეხი, რომელიც შორეულ ნათესავად მოხვდებოდა თედოს ოჯახს.

—დილა მშვიდობისა!—მისალმა მოსული და აღარ დააცადა პასუხის მიღება, რომ თანავე დაუმატა: თედო მინ არის, ცოტა რამ საქმეა.

—შინ გახალხე, მობრძანდით სახლში.—შემატაყეს დიასახლისმა: რა უტყვოსავით შორიდან იძახით.

ამ ლაპარაკში თედოც გამოვიდა გარეთ, ჩამოაშორა ძალი, რომელიც უკუბრუნდა მოსულს და სტუმარ-მასპინძელი სახლში შევიდნენ.

—აქა მშვიდობა.— შესვლისთანავე სიტყვა სტუმარმა და ჩამოჯდა ძველებურ ტახტზედ, რომელსაც თითქმის ნახევრი სახლი ეჭირა.

—სხვა, ჩემო ალექსი, ხომ მშვიდობით კარგათ? გამოვლამარაკა მასპინძელი.

—გმაღლობთ, ჩემო თედო, თავად კარგათ ოჯახით, ბავშვებით?.

—კარგათ, გადღერაძელა ღმერთმა.

რა ამბავია თქვენსკენ?

—მვიდობა!

—მოსავალი?

—როდესაც არა უშავს-რა. ვისაც მამული აქვს, მოსავალიც კარგი ექნება. ცოტა უშამულო ხალხი ვერ მივდივართ იოლად. ახლში *) სმინდით რომ მითესია, პირი კარგი უჩანს, თუ ამინდი იქნა... მაშინ არა მიშავს-რა სათფელიანიც რომ ქერი მქონდა, სულ ერთიან წამილეკა წყალ-ღიდიობამ...

—წყალდიდობამ შენც დავაზიანა? შეეკითხა თედო.

—როგორ არა, ვენახი თავათ არ იყო, შენც კარგათ იცი, და ნახვარი ი ვერანა ლიხემა წამართო, ორიოდ ნამყენი ხილი მქონდა ჩაყრილი, სულ ერთიანათ მოახლავა. რალა ეგ შეჭირვებოდა...

—აი, ოცდა ათთმეტი წლის კაცი ვარ, დაიწყო თედომ, და ეგეთი აღდებულ წყალი არ მინახავს; რა შენი, რა ბერიანთ მიწები, რა წყამანთ ვენახი, მერე სულ ხელ-მოკლე ხალხისა... ჩვენებიანთ გოჯიას ორი მოზერის მტერი არა ვადა-რა ქვეყანაზედ, ამობდა ამათ დაყვილი, ცოტა ვალსაც ეგებოდ და იქნება როგორმე ხარები ვიყიდოვო და ეშმაკათ ჩუქრიანთ ხევში მოჰყოლოდენ იმ წყალდიდობას, ორთავე იქვე ჩამხვალაყვენ, საწყალი გოჯია ისრე ბლადა როგორც ძროხა...

არა სასიამოვნო ლაპარაკმა ცუდი შთაბეჭდილება მოახდინა და ყველანი გაიტაცა თავის საკუთარმა ფიქრებმა...

თედო, —დაარღვია სიჩუმე ალექსიმ: ცოტა რამ საქმე მაქვს, იმეტომ ვაღმოველ ამ დილით, არსად გამასწროს მეთქი.

—ვისაქმით, ჩემო ალექსი, —მზიარულად მიუგო თედომ: ვინა დავხარდები საქმეზე?

—ჯერ შარშანე მინდოდა გამეკეთებინა ერთი ურემი, მაგრამ ვერ მოვახერხე, ოჯახის ხარჯსა და უბედურებას ველარ ამოვე, წლეულობით კი ძალიან დამჭირდება, ჭირახლუმა ხელი არ მომცა, ეს ჩემი ბიჭის ბალებებიც მე შემომხვებენ, მინდა ცოტა რამ შევამზადო, ექნებ მაგიით როგორმე გამოვიყვანო სახლი იოლათ, —სიტყვა მალეღიანად ალექსიმ.

თედომ დააპირა უარის თქმა ურემის გაკეთებაზედ, მაგრამ წარმოუდგა თედოს, რომ ალექსა ამ სიხერის დროს მარტოკა დარჩა, მოხუცებული ცოლით, ქერივი რძლით და სამი პატარა შვილის-შვილით, რომ ორი ახალგაზრდა შვილი დაუხეზა მთავრობის ხალხმა, ერთი ქალაქს მეთრე ტყეში თითულ რაზმში ყოუნის დროს, ორთავე მთავრობის წინააღმდეგობის გაწვევისათვის. წარმოუდგა, რომ ალექსი თუ ხელს არსადიან არ მიშველიტდა სახლს, ოჯახი იტლებოდდა და თუმცა ალექსის ძალა არ დაუტანებია თედოსთვის, მაგრამ ამ უქანსკენლმა თანხმობა განაცხადა და დაპირდა ნათხოვნი საქმის შესრულება.

—ესითი მალაღობელი ვარ, ჩემო თედო, ვითომც კეჩუქებიანოს, ეტნებოდა ალექსი სიხარულით, ფულს ზოგს ეხლა მოგეცე, ზოგს როცა გააკეთებ მაშინ და ერთ

*) ახლ-ტყის პირას ხევს ვახეხილი მონხელი. ახლბიძის გაყვობის მისთვის სოფლის ამბოხით ხალხი

კარგი მალარიჩიუ ჩემზედ იყვის; ღმერთიმუ გიშველის, რომ ცარიელი არ გამოსტუმრე...

—როცა ჩავაბარო ურემი, მაშინ შენი იყოს მალარიჩი, ესლა კი ჩემი, ჩემო ალექსი, მერე ისეთი ოსური არაყი მაქვს, იმაზედ კარგი არსად იყოს, ნათლი-მამამ ჩამომიტანა.

თუმცა ალექსა დიდ უარზე იდგა, მაგრამ თედომ არ გაუშვა პურ-ტუმელი და კარგად მოშუადღებულნი იყო როცა ჩვენი ალექსა ჯეკლი მივიყვით ჩქარის ნაბიჯით მიეშურებოდა გახარებული თავის სოფლისაკენ, და ვერც კი აჩვენებდა, თუ როგორ, სასტიკათ ეპიზინებოდა საადრეოდ შეშინებული მზის მოკამკამე ნაზი სხივები.

II

თედო სენსიაშვილისთანა ღარიბი ოჯახი ნაკლებათ მოიძებნებოდა ამ სოფელში. ოთხი პატარა შვილი და ცოლი ძლივს გამოჰყავდა დღიურად. თითონ თედოც უმაჟღარი კაცი იყო და მისი ცხოვრების საკლუოვანებაც ამ უთანასწოლ ვარემოებას ემიწებოდა.

თუმცა თედო დღე და ღამ არ ისვენებდა, შრომობდა, თავს არ ზოგავდა დაცემულ ოჯახის ფეხზე ასაყენებლად, მაგრამ ვერ მოახერხა, ღარიბი ოჯახი ისევ ღარიბათ რჩებოდა, მძიმე და აუტანელ მუშაობისაგან-კი თედო უდროოდ იხრებოდა წელში და სიბერის გზას ადრე დასდგომოდა...

III

ორი კვირის შემდეგ თედომ დაირეკა თავისი გამხდარი ხარები, გაირქო წელში გაღუსელი ცული და მიხვეული გზით გასწია ტყისაკენ, სადაც სასწრაფოთ უნდა დაეჭრა ადრევე შეთვალერებული ურმის გასაკეთებლად საჭირო ხის მისალა.

თუმცა ხარები სიბერის გამო ძლივს მიდიოდნენ წვიმისაგან გაფუჭებულ, ოროვებათ ქცეულ ტალახთან ტყის გზაზედ, მაგრამ თედო მაინც ჩქარა მივიდა დანიშნულ ადგილს, კარგი ფალავანივით დაერია წელში გამართულ ხეებს და ათიოდე ცულის მოქნევით ძირსა სცემდა მათ.

ხშირად თედო გაჩერდებოდა, სმენით იქცეოდა და დარწმუნებული, რომ ის ტყეში მარტო არის, მთელის მალ-ღონით ეცემოდა ცულს... და მხოლოდ ყურით გაისმოდა, სადაც შორს, ჩამოვარდნილი ხის ხმაურობა...

თედო მთლად ოფელში ცურავდა ხამებული მუშაობისაგან, მაგრამ ამას არაფერად ავდებდა, თუ განზრახულ საქმეს სისრულეში მოიყვანდა და საქაროდ მოშორდებოდა ამ ჯოჯოხეთად გადაქცეულ ადგილს, რადგან დარწმუნებული იყო, თუ ვინმე მოასწრობდა, კარგი დღე არ დაადგებოდა... წარმოუდგა ოქმი, ჯარიმა, დამწყვდევა, ცემა და სხ. თუ სხვა დროს ნახებარ დღეში ვაჟკეთებდა, თეოდომ ხელა ერთ საათში შესძლო.

დაქირლი ცემა წნელით უფლეს გამოაბა და გამხადებულ ხარებს დიდი ხანი აღარ უკლდათ სახლისკენ წასლა, რომ თედოს ფეხის ხმა შემოესმა. მიიხედა და შეაძინა შეიარაღებული ტყის მცველი...

თედოს ტყეა რომ მოხებდროდა, ბევრად ერჩინვა ვინმე ჭრდიობაზე დაქვრვა.

—კიდევ არ იშლი?!—დასკუთვლა ტყის მცველმა და მოინდობდა ცულის წარათმევა: თედომ ანება ხარებს თავი, ტყეს შეფერა და იქიდან დაიწყო ხეიწნა:

—შენი კირამე, ნუ გინდა ჩემი წვილ-შვილი... დო, ნუ ინებებ ჩემს დალუგვას, ავრემც ღმერთი გადღერკიდლებს...

თითქოს თედოს სიტყვებმა იქონია გავლენა ტყის მცველზე, შეჰპირდა ხელს არ გახლებოდა და როდესაც გახარებულმა თედომ ხარები ადგილიდან დასძრა, ეცა ტყის მცველი წელში გარკობილ ცულის წასართმევათ, როგორც მთავარ საბუთს ტყეში შემოს დაქრისა, მაგრამ თედომ ისრე მძლავრათ დაჰქვიდა ხელები, რომ თითებს თუ დასკრიდნენ, თორემ ისრე არვის დაანებებდა ცულს.

რადგანაც ტყის მცველი ძალდაძალ ვერ შეუფიდა თედოს, ანება თავი, — გადგა განზე, გადმოიღო თორე და ესროლა ჯერ კიდევ გათორებულს, შიშით მოცულ, ხეებს ამოფარებულ თედოს...

ტყის მცველის აკანკალებულ ხელებით ნასროლმა თოფმა ტყეი ვერ უწია დანიშნულ იდგილს და როდესაც ის მეორედ ამზადებდა თოფს გასასროლად, გადმოხსტა თედო, გამოჰკლიოჯა თოფი და გადისროლა ახალ დაქირილ ხეებზედ.

ივლვა ტყის მცველის ხანჯალმა, მაგრამ წუთის თედომ უაზროდ მოიქცია ცული და გამეტებით მორატყ თავში თავის მოქინაღმდებლს...

IV

რა საღამოსაც თედო სახლში უნდა დაბრუნებულიყო ტყიდან, იმ ღამეს იმის ცოლს არა სძინებია. შუა-ღამისას რამდენჯერმე გავიდა სოფლის ბოლოს „ჩქენება ხმაურობა“ გაგიჟებდა სადმეა, მაგრამ ლოღინი ტყეილი იყო — თედო არსად სჩანდა.

—ი ვერანა ხარი თუ სადმე დაუფარდა გზაში, იფიქრა იმან, და გადასწყვეტა გათენებადელ ელოდნა.

ცა მორედისფარდ იმოსებოდა, როდესაც თედოს ცოლი მივიდა თავის გაყრილ მარტოებთან და უთხრა: „წუხელის კაცი არ გამოჩნდა, აბა შეათვალერებ თუ სადმეა“. არ ესამიგნათ თედოს ძეებს რძლის ნალაპარაკევი:

—ტყე ზურგზე გატარავს და ღამე გარეთ რათ უნდა დარჩეს კაციო, სეკვა უფროსმა ძმამ და ტყისაკენ გასწია თედოს შესათვალერებლათ.

ტყეში, სადაც საურზე გზა თავდებოდა, ბილიკი მოსახვევში თვლი შეასწრო ხარებს და ხის ძირში თავ გაჩეხილ, სიმწარისაგან სახე შემოღლი მკვდარ ტყის მცველს...

თავ-ზარ დაცემულმა იბრუნა პირი სოფლისკენ და თვლით ნანახი მამასახლისს შეატყობინა...

V

ქრისტეშობის თვის ბნელი ღამე იყო. მთებით შემორაკლებულ პატარა სოფელს ჩამოსწოლოდა ნისლი და საბნათ გადაფარებოდა მთელს მიდამოს. მისი სიტყვე თამაშით დათარეშობდა და სოფელზედ მეფეთ გამოცხადებას აპირებდა... მქეფარე, ცულები ლიხვის თამაშის ხმა ნანათ ევლინებოდა ტბილ ძილში გახვეულ სოფელს.

ირავლიერ სრული სიმშვიდე სუფევდა. დროკამოშევებით განხრისებულ ყინვა თუ დაარღვეულა მკურდარობას, რომელიც შეარხებდა ფოთლებ გაცივივულ, ოძლიათ დარჩენილ ხეებს, და წუთის აანახებდა სოფლის მიდამოს...

ამ დროს სოფლის მაინან სახლებზედ ჩუმბათ მიიპარებოდა ტანისამოს-შემოფლეთილი კაცო; ის გადმოვიდა ღობეზედ, მივიდა ერთ სახლთან და ჩუმბათ დაარახუნა კარები...

—ვინ არის? შემიკოსმა უკნობს ქალის ბძ.

—მე ვარ, გამიღე

—ვინ შინ?

—თედო. — უფრო აღღვებულმა და კარმის გაღების მოლოდინში დაიწყო კანკალი.

თედოზე მწუხარებას ისე ეპოქმენდა, რომ ზნაც კი შესცვლოდა, რისთვისაც სახლში სრულებით ვერ იცნეს.

ტყის მცველის უნებლეთი მოკვლის შემდეგ უცხო მხარეს გადავიდა თედო საშინელ სატანჯველში ჩავარდა! სინანული კაცის მოკვლის მოსვენებას არ აძლევდა და ყოველ წუთს წინ ედგა ის სურათი, რომელმაც აიძულა მიეტოვებინა თავისი საწყობი კერა. ცოლ-შვილის სიყვარული და მათი ნახვის სურვილი უფრველებდა სატანჯველს და სულ იმის ნატვრაში იყო, რომ დაეხედნა ობლად დატოვებულ ოჯახსთვის.

და ეს ნატვრაც შეიკრუნა. თედო სიყვარულით ჰკიცხდა თავის მძინარე შვილებს, რომელნიც ერთმანეთზედ გადახეულნი ერთ საბან

კვეშ ვერ მიმხვდარიყვნენ, თუ ასრე უღროთ ვინ ეწოდებოდა და ვინ უკაცნიდა დაწითლებულ ლოყებს.

ამ გატაცებულ ალერსის დროს თედის ეწოდან შემოესალ ძალის გამოდებული ყველა.

ის წამოვიდა, გამოერკვა წუთოვრ ბენიერებისაგან და გაქანდა ეწოში გასაყარნელათ, მაგრამ კარების გაღებისთანავე მას წამოეტანა რამდენიმე ხელი დასაბუკნა; თედომ მოახერხა მტრის ხელმძღვანელს გასლტომა და გაქანდა ტყისკენ, მაგრამ როდესაც ის თავის ღობეზედ შეეტა, პოლიციელებმა რამდენჯერმე ესროლეს თოფი.

—ვაიმე ტყე-შვილი! — ძლიეს წარმოსთქვა თედომ და რამდენიმე ცულობი განწინებულ დაეცა ძირს... მიმაკვდავი შეეცადა წამოადგომას, მაგრამ უქანასკნელ წამოწვევასთან ერთად გააყრეოლა და უსუსლოდ გაენართხა მიწას...

1914 წ.

პუშკინი მისი

ჩ ე მ ი მ ზ მ ნ ა ზ ა ნ ი

ტფილისში ჩემი პირველად ორჯელ თუ სამჯერ სკენაზე გამოსვლის შემდეგ, რამოდენიმე წელიწადმა განვილო, რომ მე ქუთაისის სკენას არ მომეშორებოდა. პირველად იქვე დაივიწყე თამაში უფრო დიდი, პასუხ-საგები როლებისა, სხვათა შორის, შევასრულე მარკარტა გატევი.

იმ დროს ჩემი ძმა კოტე ახლად ჩამოსული იყო საზღვარ-გარეთში. პარკობი მას ამ როლის ენახა სარა ბერნარსი. ჩემმა ძმამ დათხოვდა და კოტე ბაქრაძემ (კარგად მცოდნემ ფრანგული ენისა) გადასთარგმნეს ეს პიესა და პირველად დაიდგა ქუთაისში ჩემ საბენეფისით.

იმავე წელს ტფილისის დრამატულმა საზოგადოებამ მოგვიწვია ტფილისში მე და კოტე ამავე პიესის და კიდევ რამოდენიმე პიესის დასადგმელად.

შემდეგში, მრავალი წლების განმავლობაში, ჩვენს პატარა, თითქმის ოჯახურ, გვიარეულ დასს, მე, კოტა არ იყოს, ვეშოშობი ტფილისის დიდ სკენაზე გამოსვლას; ჩემთვის უცხო დასში გარევის და უცხო საზოგადოების წინაშე თავის გამოჩენას, მაგრამ ვაგებდეთ და წამოვიდით.

ჩამოსვლის მეორე დღიდანვე უნდა დაგვეწყო რეპეტიციები, და კოტე წამოყვანა ფეატრში (არწერუნისეულ შენობაში, შემდეგ ქართული თეატრი) თავი მოეყარათ ჩვენს მსახიობებს და ჩემ ვეგლეველად. შევატყვე ზოგი მათგან პირფერობით მოვეცასლამა გარდა ერთი ახალგაზრდა, ლამაზი ქალისა, გვარად არლანისა. ამ ქალს ჩემს დანახვაზე გულწრფელი სიცილი წასკდა და თავს ეგლარ იქვრდა ამ სიცილისაგან. კოტემ მას მოლუ-შული საბით გადახმებდა, მაგრამ არა უფროსა რა. ამ გარემოებამ მე, კოტა არ იყოს, შემატოო და თან გამაყვირვა. რა ნახა ჩემში სასაცილო ამ მხიარულმა მსახიობმა? თორემ, ნუ იტყვიო, ჩემს მორთულობაზე წასკდომია სიცილი და ნ. ვაბუნიას ქელს წასმარჩუნლა ყურთი: „ამ ვიკიმორამ უნდა ითამაშოს მარგარიტის როლი? იმდენი ჩემი თავი მოვიკვდათ!...“

მარბალია, მე არლანის ქალსაგით მდიდრულად არ ვიყავი მორთული, მაგრამ არც ისე ცუდათ, რომ სასაცილო ვყოფილიყავი.

შვედით სკენაზე. მისონ ემიგრანონი არ ენათ და აქა-იქ სკენა სანთლებით იყო განათებული. მოკარნახემ (ვალსტრევი იყო) დაიჭირა თავისი ალაგი და მას სანთელი დაუღღეს წინ. ის აქო რეპეტიცია უნდა დაწვეტილიყო, როდესაც არლანის ქალმა გიგითი ჩამოუტოპინა ყველა სანთლებს და სათითათო ჩააჭრო. კოტე იმდე-

ნათ გააბრახა ასეთმა უმსგავსო საქციელმა, რომ თავ-შეუშვარებლად დაუყვირა და რამოდენიმე უკადრისი სიტყვაც კი ჰკადრა.

მაშინ კი ვიყოტე: ნეტავი აქ არ მოესტლიყავი, შვერცხვები და სხვა არა გამოვა რა მეთქი.

მეორე რეპეტიციის დროს ამ არლანის ქალმა ვე-ღარ მოითინდა და, თმუცა მისთან გაცნობილი არ ვიყავი, მოვიდა ჩემთან და შეწინა:

— ეს ქული თქვენ არ გინდებათ, სხვა ქული დახურეთ.

— მე სხვა ქული არა მაქვს, —უფასუხე მე.

— ეა, პირველ როლებს თამაშობ და ერთ ლამაზ ქუდს ვერ იყიდო, თქვე დლოცვილო?

— პირველ როლებს კი ეთამაშობ, მაგრამ ჯამიკერი ისე მტირე მქლევა, რომ სასკენო ტანისამოსისთვისაც არა მყოფონის-მეთქი.

— და საზოგადო, როგორი აქტრისა ხართ, რომ ჩაცმა არა გცოდნიათ გემოიანათ?

როდესაც სკენაზე გასასკელოათ ჩაცმული ვიყავი, იგივე არლანის ქალი შემოვიდა ჩემს საპირფარეო ოთახში და დამინახა თუ არა, განცვიფრებულმა შემომმიყვირა:

— აი, სად გცოდნია შენ კარგი ჩაცმა! მაგრამ სკენის გარეთაც უნდა კარგათ ჩაიცვა ხოლმე.

— მე თითონ ვიცი სად როგორ უნდა ჩაიცვა, თქვენგან ჩემი ქალის სწავლებსა სპირო არარის! — მივაძახე მე გულმოსულმა. ის უკანად გატრიალდა და მიხურა ჩემი ოთახის კარები.

წარმოდენა ვაფადა და მე დალოლი შევედი ოთახში. ვერ მოვასწარი სკამზე დაჯდომა, რომ არლანის ქალი გიყვიო შემოვარდა, ვადახმებია და დამიწყო კოცნა.

— მე ვერც კი წარმომედგინა, თუ შენ ასეთი მხალია იყავი! რამდენი მატყირი რა კარგათ ითამაშე! მე შენ ვაღმეოტებ და სხვა.

ძლიეს თავი დაეღაწიე იმის ალერსს.

ეს ასე მეტყუნებოდა, ბევრჯერ გამიწვიხეს სკენაზე; ბევრი ვაშა მესმოდა, მაგრამ მე თითონ არ ვიყავი კმაყოფილი ჩემი თამაშის. ვგრნობოდი, რომ უფრო კარგათ შემეშელო თამაში და რაღაც მიშელო ხელს. . . .

ნეტა ვიცილდე სად არის ექლა ის არლანის ქალი? ვარცხლილა თუ არა? ლამაზი იყო, მხიარული, ბევრი თამაჯცნობილბუნა ჰკვირდა და მათ ყოყობობდა. მეორია უფრო სურათად ჰყვებოდა დასში. სასკენო ნიჭისა კი მას არა ეცხო რა. (ვაგრქლებუბა შემდეგ)

ჩვენი მოღვაწენი

ალექსი მირიანაშვილი

მიმდინარე 1925 წ. აპრილის 24^სსიღამოს ტელის-ში ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ ვარდაცვალო დამსახურებული მასწავლებელი და მწერალი ალექსი მირიანაშვილი, რომელიც დაკრძალულ იქნა დიდუბის პანთეონში იმავე თვის 27. დაკრძალვის დიდალი საზოგადოება დაესწრო. სიტყვები წარამოსთქვეს მასწავ. ივ. რატი-შვილმა მღ. იოს. მირიანაშვილმა და იოსებ იმედაშვილმა (პირველი). აქ ვათავსებთ ალ. მირიანაშვილის მოკრძალებით დაწერილ ავტობიოგრაფიას. მკითხველი აქედანაც ნათლად დაინახავს, რა ნაამაგდარი მუშაკი გამოგვეცალა ხელიდან. ეს ავტობიოგრაფია იბეჭდება სრულიად უცვლელად.

ჩვენი ავტობიოგრაფია

დიდად პატივცემული ბ-ნა იოსებ! მეტად მგროითი-რება ჩემი ავტობიოგრაფის წერა: რისთვის და ვისთვის? მაგრამ მიიცი ვასრულებ თქვენს თხოვნას და მოკლედ მოგიყვებით ჩემს ვინაობას და თავ-გადასავალს.

მე დავბადე სიღნაღის მაზრის სოფ. ანაგაში 1860 წელს გლეხის ოჯახში, მამა ჩემი, ივანე, რომელიც ვარდაცვალო 75 წლისა 1910 წ. იყო ძველებური სოფლის სკოლაში ხასწაველი, იცოდა ხუცობისა და მხედრულისა კარგი კითხვა და ლამაზი წერა. იყო დიდი შრომის-მოყვარე, მიმდევარი და მკოდნე ყოველგვარ სოფელურ საქმისა და მეურნეობისა. ამასთან მრისხანე, სასტიკი და ბრახაინი ხასიათი ჰქონდა. იმის ლექსიკონში საალერსო სიტყვებს სრულიად ადვილი არ ჰქონდა. ალერსს ვინა ჩვილს, იმის ბაგეთაგან ჩემს ყურებს სიტყვა „შვილო“ არასდროს არ გაუგია. იმისმა ბრძანებითმა და მკაცრმა კილომ ჩემს არსებობა ღრმა დიდი დაანია, — ისეთი დიდი, რომელიც დღესაც საქამოდ სრდილობას ჩემს სულგებრივ თვისებებზე და მამარკოლებს და წინ მელობება ათასგვარ საქმეში. მიუღ ჩემ ბაღობაში იმის წინაშე ხმის ამოდების ნება არ მქონებია; ასე წარმოიდგინებ, ბავშური თამაშობა-კი აკრძალული მქონდა. იმის რწმენით შვილი უნდა იყოს შვიობლის უსახლგრო მორჩილი, ყურმოკრძალი

ყმა. „ჩემი“! დიდებთან ლაპარაკს როგორ ჰქონდა? აი ის ბრძანება, რომელიც ჩემს ყურებში მუდამ დღე გაისმოდა: რასაკვირველია, აღზრდის ასეთმა პრინციპებმა თავისი ჯეროვანი ნაყოფი გამოიღეს — ნაყოფი დაბინჯებული, მწარე, უგემური. სამაგვიროდ, დედა, რომელიც დღესაც, როცა ეს სტრუქონები იწერება, ცოცხალი მაყის, მეტად ლეთისნიერი, ლმობიერი და მოსიყვარულე მაყადა, ჩემს ნორჩ, მგრძნობიარე გულში მიმისავან ანთებულს ცხარე კოცონს მუდამ დედის ტკბილი ალერსი ანელებდა აგრილებდა. ალბად ეს არის მიზეზი, რომ მიუხედავად ჩემის ხნისა, დღესაც დედისადმი ნამდვილი ბავშურის გრძნობითა ვარ ვამსჯელულები და მისი სხე ჩემთვის თვით ღვთაების გამოსახველი და მაჩვენებელია.

მამის თავის მკაცრ თვისებებთან დიდებით მხარეც ბევრი ჰქონდა: უზომოდ აფასებდა სწავლას, რაც იმ დროინდელ სოფელურ გლეხისათვის, საკვირველი იყო და, როგორც თვითონვე არა ერთხელ უთქვამს, უცოლობაშივე ჰქონდა გადაწყვეტილი შვილების სკოლებში მიბარება და მათი აღზრდა.

ასეც მოხდა: 6—7 წლისა მიმბარა სოფ. ვაჭირის სკოლაში, სადაც მასწავლებლობდა იქაური მღვდელ-ბლალონიხი ხატიაშვილი, რომელიც სკოლა მთლად ღვთის ანაბრობაზედ ჰქონდა მიტოვებული. ბავშვები მოვიდოდნენ დილით ადრე და მხოლოდ მზის ჩასვლისას სტოვებდნენ სკოლას. მასწავლებლის როლს ამ ხნის განმავლობაში თამაშობდნენ უფროსი და მკლავ-ლონიერი მოწაფენი, რომელთაც უხნეო ვავლენა მკირე-წლოვან ამხანაგებზედ კალამით არ აიწერება. ამ სკოლაში ყველაფერ საძაგლოდას ჰქონდა ადვილი; არ იყო მხოლოდ წიგნის სწავლა. ბლალონიხი ხატიაშვილის თვალს მოგვრავდით მხოლოდ თვეში ერთხელ ორიოდ წამით, ისიც მხოლოდ იმიტომ, რომ მთლიან სკოლის მოწაფეთათვის, რომელთა რიცხვი 50—60 აღმეტებოდა, ებრძანებინა მინდობ-ვენახებში წასვლა და იმის სადილისათვის სატაცურის მოკრევა, ან კალო-საბძელში მუშაობა, ან მისი ეზოს ვადასწორება, ან მატყლის წყევა, ან ქათმის ბუმბულის რჩევა და სხვა ამგვარივით.

ამ სკოლაში მამამ დამტოვა მხოლოდ ორი წელიწადი. ამას შემდეგ მიმიყვანა ქ. სიღნაღის სამაზრო სასწავლებელში, რომლის პირბებები გაცილებით უკეთესი იყო; მხოლოდ სწავლა, ეხლანდემან შედარებით, ძალიან დახასხავიერ შეთოდებით სწარმოვანდა. აქედანაც ორიოდ წლის შემდეგ წამიყვანა ს. საცენისის (თელავის მაზ.) სკოლაში, საცა მხოლოდ რამდენიმე თვე დაეყა. შემდეგ ვადამიყვანა თელავში. აქ ერთ მღვდელს უნდა მოეგზნებინე ავაჭურ სასულიერო სასწავლებელში შესასვლელად ყველა ეს ჩემი გადასვლა-გადმოსვლა იმით იხსნებდა, რომ მამაჩემმა, როგორც გამოუცდელმა ვლენმა კაცმა, არ იცოდა, სად უფრო უკეთესი იყო, რომ მივეყვანე; ის სულ იმის ცდაში იყო, რომ „დიდი“ სკოლაში მივებარებინე, საცა „კაი“ სწავლა იქნებოდა; მაგრამ სად იყო და რომელი იყო ასეთი დიდი სკოლა კაი სწავლით, ის-კი აღარ იცოდა. ამიტომ ვინც შემთხვევით სად ურჩევდა, თვითკენ მიმარბენივებდა.

ბოლოს, 1873 წ. ერთ შორეულ ახალგაზრდა ნათესავის რჩევით, რომელიც თვითონაც ჯერ ისე მოსწავლე იყო, მამამ ჩამომიყვანა თბილისში და მიმბარა სამოქალაქო სასწავლებელში (ახლანდელი უმაღლესი სპირიტუალ-დაწყებითი სკოლა), რომელიც თბილისის ალექსანდრეს

ვენი ლექციების და სახალხო წარმოდგენების საშუალებით ავრთვებდნენ თანხას და ისე აწარმოებდნენ პარტიულ მუშაობას თავიანთ უზნებში.

ქუთაისის ახლო მდებარე მუხიანის (ვაკის) რაიონის ს. დ. ორგანიზაცია 1908 წლიდან შეუდგა კულტურულ მუშაობას: 7 დეკემბერს მოაწყო აკაკის იუბილე და დაიწყო მის სახელობის უფასო წიგნთსაცავ-სამკითხველო; 1909 წლიდან დაიწყო სტენის მოყვარეთა წრეები როგორც მუხიანში (ყენტრში), ისე საყულისას, ოფშქეთისა, ფარცხანაყანევსა და შიში. წარმოდგენები იმართებოდნენ გზოებსა და ყარამო სახლებში. გაერთიანებულმა წრეებმა პირველი წარმოდგენა დადგეს მუხიანში 1909 წ. 11 ივლისს და კობახიძის რეჟისორობით. შემდეგ ხელმძღვანელი მუხიანის რაიონიდან ს. დ. ორგანიზაციის მიერ მოწყვეულ იქნა სამტრედიიდან ახალგაზრდა ნიჭიერი სტენის მოყვარე სილოვან სულაქველიძე (საქილაოელი). ორგანიზაცია დროგამოშვებით ქუთაისიდანაც იწყებდა მსახიობთა: გრიგოლ ჩარკვიანს, ვ. ტყეშელაშვილს, მ. სანიკიძეს, საშა გუგუშვილს და ალ. ჯაყელს წრეების სახელმძღვანელოთ. მუხიანში გაერთიანებულ სტენის მოყვარეთა წრეში იყვნენ სილ. სულაქველიძე, მიქაელ ლუნდლა (ჩკინის გზის მუშა),

ფედოსი რუხაძე (ქუთაისიდან), სერ. ლუნდლა, აქაკი და კოლინკა ჯინჭველაშვილები, ფხაკაძე, ფ. ფხაკაძე, კ. პიპინაშვილი, გრ. შათირაშვილი, ს. ჯინჭველაშვილი, სევ. იმნაძე, ს. ინაკაძე, სან. ფხაკაძე და ერ. ინორიძე. ამ გაერთიანებულ წრეს ოფშქეთში ემხარებოდნენ ოსტე გერსამია, ეფრემი კეპულაძე, კოწიაა ძიძუაშვილი და პარმენ გერსამია, საყულისაში მოწყვეტილი შ. ჯინჭველიშვილი, აკაკი არშიძე, თეოდ. სენაძე, ნინო ლიდიძე და ოლია ჯინჭველაშვილი-დედისძა. ზემო-სხენებულში პარმენი და თუხარბლათი ემხარებოდნენ ყოველივე მომუშავე ამხანაგებს და მით ხელს უწყობდნენ რაიონში კულტურულ დაწესებულებათა დაარსება-აღორძინებას და არალეგალური მუშაობასაც. დღეს იმ მოღვაწეთა უმეტესი ნაწილი წასულა-წამოვიდა სხვადასხვა ემხარებებში, ბევრი ბუნების უღმობელი კლანის მხევარული შეიქნა, მარა მათმა მოღვაწეობამ ისე შეაყვარა გლეხობას წარმოდგენები, რომ დღეს ყველას სულიერი მოთხოვნილებათ აქვს ვადამ-ტყეული მათზე დასწრება და თუ ხელმძღვანელი ეყოლებათ, ისინი ყოველს მხრით ხელს უწყობდნენ მის როგორც სათავტრო შენობის აგებაში, ისე მის დღევანდელი მოთხოვნილებისა-და მიხედვით მოწყობაში.

გვანი სახალხო მუსიკოს-მომღერალი

სანდრო ქავსაძე.

რაღი ერთ-ერთი საგანგებო წყარო იყო. ამ საქმის მეთაურთა რეოლში სანდრო ქავსაძეს საპატიო ადგილი უჭირავს, რომელიც 20—25 წ. წინად მოზობელ ერს საუცხოვო მნიშვნელობა რწმუნას სანეტარო განთიადისას ს. ქავსაძე ენობილია, როგორც სახალხო მონღერალი-ლოტბარი და მასწავლებელი; ავტორია მრავალი სიმღერების, რომელთაც დღეს ქართველი მშრომელი ახალგაზრდობა ქირსაი თუ ლხინში, სტენაზე თუ ცხოვრებაში მღერის.

როგორც მასწავლებელმა აღზარდა მრავალი ნიჭიერი მონღერალი: მის შკოლიდან გამოვიდა, სხ. შორის, ე. სარაჯიშვილი. მის კლამს ეკუთვნის „ურმოლი“, „მითა გაღმიშვი“, „ზამთარი“-ო და სხ.

ს. ქავსაძე 30 წელზე მეტია რაც ქართულ მუსიკას ემსახურება და ამ ხნის განმავლობაში ერთი წუთითაც არ მიუტოვებია თავისი მოწოდების გზა.

იმდენად ნაყოფიერია მისი ღვაწლი, რომ უსათაულო საკიროა შესაფერისად აღინიშნოს.

მისი ყოველი მოწოდებები ეუსტრეგებთ დღევანდელის და შემოქმედების მეტ ნაყოფიერებას.

შ. ნათათრი

ქართული კულტურის აღორძინებისათვის წარსულში ქართული მუსიკა და ქართველი სახალხო მონღერ-

ს უ რ ე მ კ რ უ ლ ი

ს. ერ—ვი ქუთაისში ერთი ნადიმზე იყო მოამგონე მონადიმეთა შორის. აქვე იყო ვინმე ქ-ძე, მუქია-ხირობით ენობილი, რომელიც ბოლომდე სხვისთა იყვებოდა. სწორედ ამ დროს ვილაკამ წამოიძახა: გეოგანებში შემოსვლას აპირებენო. ქ-ძემ ბუზუნნი დაიწყო: ეპქეტის მერტად კუდიო, თუნუნუნცები შემოვიდნენო. —ვიცი, შენ არ მოგეწონება ბიძია, რადგან ნემცნცებს „ნემცეკი სხოტი“ თუყირა და შენ კი არასოდეს ფსონი არ გადგაბდილიო, —მიეგო ს. ე—მა.

—ნეტ რ ე შეველმა ამ თავასნოდ ხალხსაო?
—თუ ვინათა, აღარც ერთი სტუდენტი არ შემოვიდეს ამ ბულვარში, აქ ავტორი და ქვა მოიტანეთ და სთქვით უნივერსიტეტი უნდა დაფარსოთქო, მიუფო იქვე მღვამმა ს. ე—მა.

საბრალმდებლო სკამზე მჯდომს ბრძენს ჰკითხეს: —შენ მედიცინა მინავალია, ადამიანის სხეული გაეკურია, თავ ის ქალაქი გაეხსნია—შეგ სულა ვინახავს?! —დიად, შე მედიცინა მისწავალია, ადამიანის სხეული გამიკურია, თავის ქალაქი გიმისნია, მაგრამ შეგ კვება არ მინახავს! იყოს პასუხი.—

ერთხანად ქუთათური სტუდენტობა ქუთაისის ბულვარს იკლემდა. გაბეზრებული მოქალაქენი ბუზუნუნდნენ:

ს კ ა კ ი

აქ ჯერ არვის უმღერია აკაკურად
და სიცილიც ძისთახა არვის იცის:
მისი ლექსი შორაკრავებს ნაკადულად
და შიგ ცეკვენ სახეები, ცის და მიწის.

მისი სული სარკე არის აწსახველი:
ყველა წყლული ხალხის გულის შიგ ჩახს ხათლიად.
და ვისაც სურს—გახდეს ერის სასახელო,
ჯერ მასავით უნდა დადგეს წმინდა სახთლად.

ვ. რუხაია.

მიხრევი მხელად დასისხლულ თვალმეხს...

შენ გაივლე როგორც მკვლელობა
და ჩემი გული—შავი ბუხარი,
გადმოანგრე ცივ პირფერობით
როგორც სერობის სიტყვა მქუხარე.

ხარ სასაფლაო და იზეიმე,
რომ ერთხელ კიდევ უფრო მომკალი.
ყვირის ტფილის—,ირისი ეიანეშა,
სადაც ღამეში გიფედება ქალა.

ღამეებს მხოლოდ მისთვის ვაყვითლებ,
რომ გათენება შემოვალიო,
შემობურცილი შავი ყვავილით
მე გარდაცვლილი ვხედება ალიონს.

შენ ისევ წუთებს შხამით მიფატრავ
და ქარტებილებს მასობ თვალმეხს,
ეხლაც ღიმილით მოვიდა ტაბამა,
ვხვდები ღამეებს ცრემლით გაღწეულს.

მსურს საქართველოს მთები ვაფეფრო
და ზეწარივით გადაგეფარო—

მსურს იალბუში იყოს კათედრა;
გამოგეთხოვო უფრო სადაროთ.

ეხლა ეგვიპტეს ცხელი კალთები
ჩვენ აცრემლებს თუ უმღერიან,
მაგრამ მგონიხარ ისევ ქალ-თევზა,
მაგრამ მგონიხარ ისევ ვუ-ია..

დასასხლულ თვალებს მხოლოდ გიტოვებ
და ღამეების იმ თეთრ ადგილებს,
სადაც მთელ ზაფხულს ერთად ვითოვებ,
სადაც სიცილილი გამაიღვივებ.

მჩრება სიზმრებათ—გული ეტრატე
და იალბუში—ცივი კათედრა,
ეხლა მარტო ვართ მე და ესტრადა...
მტოვებ! გახსოვდეს როგორ გათენდა.

ღამეა სუფთა ვით ბაპირუსი—
სისხლიან თვალებს მხოლოდ გიტოვებ..
გტოვებ! ხავსიან ცის ნაპირგზებ.
გტოვებ! მიწამე და მომიტყევე.

სიღელე-რეან

ოგოლი... ოგოლი...

შემთხვევები

ვ მისს, კარლ მარქსის ხიდიდან თა-
ვის დასაზრჩობათ, მტკვარში გადავარდა
..... რომელიც გადაარჩინა მეთევზემ.....
„კომუნისტ“ №100

...სული ობოლი შეიკუმშია, შეითენთა, შეიზნიქა, ვა-
დიგრიხა და გადატყდა.

— ობოლი.. ობოლი..

...ლერწამივით ატყორცნილი, მედიდური, იმაყი ტა-
ნი შეირხა... აბარბაცდა.. აიშლა და მდინარის უფსკრუ-
ლში ჩაიშხლართა..

...ოჰ, რა ძნელი, რა საშინელი ყოფილა სულით
ობლობა!.. მარტობა.. იმედის დაღუპვა.. რწმენის ვა-
არარავება.. საბარლო!.. საბარლო ქალი..

მტკერის უფსკრულში უსტრევიბა ელვარე სულის,
ღადარი გულის ვაციება..

მას არ სკოდნია, რომ უტეხი მდინარე მეტსაც
იზამს... ჰაი, ჰაი, რომ მეტსაც იზამს!..

— სთქვი, ქალო, აბა რათ ენდე უკმებ მდინარეს!.

აბა რათ ენდე! ნუ თუ შენშია გაქრა ყოველივე?!.

— შენ ვერ შესძელ შებრძოლებოდაი ცხოვრების
მღელეფარ ტალღებს?!

— დაიტანჯე, არა?!

— მოგწყინდა უკეთესი მერმისის ცდა?!

მერე რა საშინელი რამ მოვიფიქრია...!

ეს რომ შენ არ შეგწყენის?!

ეს რომ შენ ამაყს სულს არ შეეფერება?!

გატყდი ბრძოლაში?!

— არც კი გრცხენია, აგრე უდროვოდ დაჰყარე
ფარ-ხმალი!..

ქალო, ნუ ირცხვენ პატიოსან სახელს. აბა რა დროს
იმედისაგან განაიარალებია.. აბა რა დროს ქედის მოხრაა?!

არც კი გრცხენიან! აბა რა დროს უიმედობაა..

ვახინდე წინ.. შეიარაღდი ახალი სიშხნით, ახალი
უტეხი ნებისყოფით და განაგრძე ბრძოლა... რათ და-
ივიწყე, რომ ხსნა ბრძოლაშია!

„გუგუჟი“-ს მე-2 კურსის სსსხ. აღგ. კართ. სმანის მოუვ. სტუდია

გვრ. კიბრიკაშვილი.

გ. ტუშკაძე.

1921 წ. „მუშკოპი“-ს მუშების მიერ სპ. გურულისა და ნ. მირველოვის ხელმძღვანელობით დაარსდა ქართველ და სომეხ სცენის მოყვარეთა სტუდია, წერაკითხვის არ-მცოდნე მუშებისათვის 1 და 2 საფეხურის სკოლა ქართულ-სომხურ ენაზე და სამკაფხელო. ამხ. ს. გურულს და ნ. მირველოვს დიდი ამაგი მიუძღვით კულტურულ მუშაობაში: მათ დაიწვეს გაზეთების და წიგნაკების გამოწერა მუშებში ვასავრცელებლად და სხ.

ამხ. ნიკომ, როგორც დრამატული სტუდიის ხელმძღვანელმა, მოკლე ხანში მუშებს ჩაუნერგა ხელოვნების სიყვარული და პირველად დასდგა „არსენა კაჩიდი“. მთავარ როლებში გამოვიდნენ ს. გურული (გარსევან

ამყაძე), ს. ჩიხრაძე (იორამი), ვ. კირვალაძე (არსენა), ი. კობერიძე (თედო), ს. კვიციანი (პეტრე), ვ. მერაბოვი (მოურავი), ნიკო მირველოვი (სირაჯი).

პიესამ კარგად ჩაიარა. დამსწრე მუშა-მოსამსახურეთა სიხარულს საზღვარი არა ჰქონდა, როდესაც თავიანთი ამხ. მუშები დაინახეს სცენაზე. ამის შემდეგ ამხ. ნიკომ დასდგა სხვადასხვა პიესა. მანვე დაარსა მუშა-მოსამსახურეთა ბავშვების სტუდია. ბავშვებმა მშობლები განკვივრებაში მოიყვანეს თავისი ხელოვნური თამაშით. დღემდე ამხ. ნიკო მირველოვი მუშებს უსასყიდლოდ ემსახურება და პირნათლად ასრულებს თავის დაწყებულ კეთილ საქმეს.

ქრისტე კაციტაძე.

ქალწულები

(ბათომში)

საგაზაფხულო ზღვის ფენები ადგება თრთოლით. ვიცო ცრემლები დაეცემა ამ ცხელ ეთერზე; ეს ქალაქია სიყვარულის და სიღამაზის, როდესაც მითი ლაპარაკობს კიდევ ღმერთებზე.—

ცის ბუფერებში აღმართული ლიბრები მთები, წყლების ჩხრიალი საბანაო მრავალ წყალოვების,

აქ იყო ცეკვა, სიმფონია და სიხარული, აქ იყო ჯახვი და სისხლისღერა მთის ქალწულების.

ეს ქალაქია ძველ ზეიმის და ალავერდის, აქ დიონისოც ქეფობდა, ტკბილი ტრევენებით, ეს ქალაქია სამკურნალო თვით ქალწულების, და აქ მუსიკა იმღებოდა ლურჯი მხეცვლებით.—

მიშელ ახარაძე

დ. ხიდისთავი მოზრდილი ჩაიონია. უწინ ეს რაიონი კულტურული ცენტრი იყო გაერთიანდა. თუ საერთოდ გურული ხალხი ცნობილია მიუღს საქართველოში, რაგორც სწავლა-განათლების დიდი მიმდევარი და კულტურული დაწინაურებული—გურიაში—ხიდისთავი ამ მხრივ თითქმის ყველა დაბეჭდა და სოფლებთან შედარებით წინ იდგა. განსაკუთრებითა თეატრალური ხელოვნება იყო განვითარებული. ძალებიც ბლომად გაიანდა, რომლებიც ერთ მკვიდრო ორგანიზაციაში გაერთიანებულნი, დაუღალავი მუშაობით აკმაყოფილებდნენ საზოგადოების სულიერ მოთხოვნებს: თეატრში ორ-სამჯერ უმართავდნენ წარმოდგენებს, საღამო-კონცერტებს, სალიტერატურო დღეებს და სხვა შინაარსიან ვასართობებს. დადებითი მათემატიკური იყო და თავი.

წინეთ ლთინური იყო ხიდისთავი, მრავალდ მიოპოვებოდნენ განათლების ქირისუფალნი და მუშაკები. ყოველგვარ კულტურულ საქმიანობას მასწავლებლობა უდგას სათავეში. ხიდისთავის წარსულ ცხოვრებაში მასწავლებლობა უმთავრეს როლს ასრულებდა, აქტიურ-პაიშირებულ ძალას მასწავლებლობა წარმოადგენდა. საკმაოდ მდიდარი ბიბლიოთეკა-სამკითხველო იყო გამართული, სადაც უხვად მოიპოვებოდა: პერიოდული გამოცემები, ახალი ლიტერატურა, როგორც პოლიტიკური ისე ესთეტიურ-მატერული ხასიათისა, მრავალი დროზე მოწოდებული უფასო წიგნები. საზოგადოება დიდი თავგანზიდუბებით ეყარობოდა საერთო საქმეებს და თეატრისთვის იმეტირებდა საზაფხულო შერობის აგებას კი შეიძლო. ხალხი ყოველი მხრიდან დაწინდებოდა გაქალაქებულ ხიდისთავს, წარმოდგენის არის თეატრი მუდამ გაქვილი იყო დამწერებით.

სამკითხველს ცილ დახმარებას უწყევდა ცოდნის მეტრეველი ხალხი და აუთრებდა მკითხველს უყრდილ თავს. მოსახსენებელა ისიც, რომ შაბათ-კვირას ხალხი მოიხილავდნენ ბაზრის ახლის გაშლილ ადგილს და ბჭობდნენ საერთო, საზოგადო საქმეებს. ეს კრება კი არ იყო, არა—ისე ყველა თავისუფლად განაყოფილებული ცნობ-მეგობრებში მუხათობდა, ახალი ამბების ვასაგებად, საზოგადოებრივი აზრის შესაგნებათ გამოდიოდნენ. ასე რომ საზოგადოების წევრები დაახლოებულნი იყვნენ—გზა სოფელ მხრივ შემეგრებელი ჰქონდათ: წარმოდგენა-საღამოებზე, სამკითხველოში, პატარა მოედანზე. საერთოდ უნდა ითქვას, რომ ხიდისთავში პირველ დაკრებებზევე შეინიშნებოდა და პირდაპირ თვალში გვემოქმედა ფაქტი კოლექტიური საქმიანობისა. მიწვიოდნენ და უყარებდა ხელით ჩაიკიდებულ შრომა. სოციალური გრძნობები მეტად განვითარებული იყო ხალხში. და დღეს კი როდესაც ამას დაუყენებოვ საქაროებს და სასტრუქად მოითხოვს მუშურ-გლეხური ხელისუფლების ინტერესები—ეს სოლიდარობის შეთანხმება-შეგავიზიების გრძნობა ადარ მოიძებნება ხიდისთავის საზოგადოებაში.

ყველა კარაკეტული მარტო, თავის საკუთარ ოჯახში ბრუნავს, შრომობს მის გაჯანსაღებისათვის, გაზრდა-გამწვევებისათვის. კერძო-პირად ინტერესებათ შეგუებულია მათი შრომა-გარჯილობა. ყოველზე ცალკე-ცალკე თავისი საკუთარი ზრახვების დასაყრდენობად მაშინ როდესაც შეერთებულ საქმიანობას უღიღესი ნაყოფებების მოტანა შეუძლია. სახელმძღვანელო ის დროიად მნიშვნელობა, რომელიც საზოგადოებრივ შემოქმედებას

აქვს ამავე საზოგადოების წინსვლა-განვითარებისათვის. დღეს არც სამკითხველო ხიდისთავში (ფაქტიურად არის ერთი თათბი სამკითხველო სახელით, სადაც საკითხავს ნაკლებად იპოვნი უფრო ხშირად დაკეტულია), თეატრის დიდი ხანა დახატულბეჭულია ხიდისთავის საზოგადოება. არავითარი კულტურული დაწესებულება იქ არ არის რომ ხალხს ხიდისთავის ინტელეგენტბა, გლეხობა და ახალგაზრდობამ თავი მოიყაროს და გაუხიაროს ერთმანეთს გულის ქირი თუ ლხინი...

ეს იმ ხალხის, რომელიც ამგვარი საქმეების უსახლერო მოინტერესე სანთილთ მიძებნა იყო. ისე უსახლერობილი, თავისაქმდრული და დადავდყოფებულია ხიდისთავის დიდი რაიონი, ეს მძიმე იარა, რომელსაც მალამოს მოცებდა, მოარჩნა მომუშება ქსაქიროება, რომ არ დასირქვდეს და მიუღი სხეული არ დააშაოს. აი ამ დაქსაქმების, დაშლილობის მოსაზება მპაროებს ხიდისთავის რაიონის მმართველ ორგანიზაციებს, უწინარესად კულტურული საქმიანობა უნდა გააძლიეროს. უნდა ბევრი იღონოს უცვლად—რაათა: გააღვიძოს, გაანძობოს აამუშაოს—აამოქმედოს ხალხი: მისცეს ასპარეზი, რომ გამოამტყავნოს თვისი შეძლება-უნარიანობა: თავისუფალი თეატრი, წიგნთ-საკავში წიგნები, უფრნალ-გაზეთები!

მარტო ერთიორი ვაზეთი არ კმარა ისიც არა სისტემატიურად. მიუღი კვირის ერთად მიღის. ზოგჯერ სულ არა.

საქიროა და აუცილებელი მოუყოვნებლად მოგვიდეს ეს დიადი საქმე, რომ არ დაუკვდეთ ცოდნა გამოცდილების, შეგნება-განვითარების ის უხომი წყურვილი, რომელიც შემწიწილია გურულ ხალხში—საკუთრივ ხიდისთავში. ოსხანშნაივა ახალ ნორჩი ძალებს დარაგნებ და მათი ენერჯილია საქმიანობა კულტურის ფრონტზე. დიდაც, ახალგაზრდობა დილის სიყვარულით ვიკიდება საქმეს, თავგამოდებით ცდილობს, ზოუნავს—უნდა პატარობა გაუფიროს, უკიროსუფლოს კულტურის, მაგრამ მათი ნამოქმედარი წვეთია იმ ზეგავში, რომელშიაც ლაღათ დაეყოფილებით ცურვას მიწვეულია ხიდისთავის უბი-ღამბი ბუნების წიაღის დაბადებული და ვაზრდილი ხალხი მათ ჯერ ვერ შესძლოს საზოგადოების დაინტერესება. ეს სრულიად ნორჩი ახალ ფეხადგებული თობა: მოუშენებელი და ცოდნა-ამოცილებლას მოკლებული. მათ არ შეწყვეთ კულტურის განვითარებისათვის აუცილებლად საკირო ძალობი ის მკვეთრი იპაღობა, რომლებსაც გონების პირაზონტზე ვართო მიღწევიანი უწყობდა. ასე რომ ეს მოზარდი თობა ჯერ ჯერითი ვერ ძლებულბა დააქმეფიფლოს საზოგადოების აუცილებელი სულიერი მოთხოვნებლანი.

სამუშაო და სავალალო ისიც, რომ ინტელექტუალური ძალებითაც გაიზარცვა ხიდისთავი. განსაკუთრებით სავრძნობაა სილატაკე ცსენიურ ხელოვნების დარგში. ძველი გამოცდილი მუშაკები აღარ მოიპოვებენ. წამხდარ საქმეს აბრე უნდა შევლა. უშველოს და გამოასწორებს ადგილობრივი მთავრობის შემარჩივბელი პოლიტიკა. აი ამოცანა, რომლის გადაწყვეტა დამოკიდებულია არა მარტო ხიდისთავის მმართველი ორგანიზაციებთან—მათთან მასწავლებლობის უშუალო დახმარებით, ე. ი. მასწავლებლობამ გაიანოს კულტურული საქმიანობა, განახლოს თეატრი, მოაწესრიგოს ბიბლიოთეკა-სამკითხველოს საქმე, გაუღვიძოს ინტერესი უნარიან ხალხს და ჩააბას ივცო (საზოგადოების უდიდესი ნაწილი, რომელიც შესწევს ძალა და უნარი, მაგრამ დროებით დაუფრავს—განხრავს ■■ შეუქმნიველად) კულტურული ძეგლების უფრ-ხლბი. ძველები აღარ არიან, მაკამა ახლებმა მიზამონ მათ „საქმების საგმიროს“ და ახალი გეგმები, შეგნება მიკვირობლობით გაუნთათონ სავალი გზა, გადაახლოსონ, გამოაფხიზლონ—საღათას ძილს მიკვეთილი ხიდისთავის საზოგადოება.

სანდრო ქანელიძე

მ რ ი ქ მ რ წ ი ლ ი

107

კომ. 1 მოქ.

მ რ მ ქ მ ე ლ ი დ ი:

კეკელა — ხანში შეს. ქვრივი. ბესო — მისი მსახური.
თამარა — ამისი ქალი. მოხელე აღმაჯომისა.
ხარდიან — ყოფილი თავადი.

ოთახი კეკელას სახლში, ავღაბარში. თველგებურად კარგად მოწყობილი. თამარა ჰყვარავს.

კეკელა (შემოდის) ჩქარა, ჩქარა, გოგოჯან, მიერთე ლამაზით. მე კი აქ მივალა-გომოვალგებ.

თამარა რა ამბავია დედა? შოღის ვინმე?

კეკელა ჰო, გენაცვალე, „ქნიაზი“ მოვა ეხლავე, მაგდანა რომ გველაპარაკებოდა. შენს სანახავთ მოვა და იქნება დაგინუნოს კიდევ.

თამარა მერე როგორია? ვინ იცის, იქნება ბებერია, კონჯი!

კეკელა რას მივლ-მოვლები! მაგდანა ამბობს, ლამაზია, მდიდარი.. რა უყოთ, რომ ამ... (დაბლა ხმით) არამხადებმა ყველაფერი ჩამოართვეს... ისევ დაუტურუნდება... მერე ქნინობა ხომ გინდა. გათხოვების დრო მოგივლიდა... კომპარტიის პრიკატიკს ხომ არ მისთხოვდები... საწყალი მამაშენი (კრემლები მოსდის) სულ იმას იძახოდა „ქნიაზს“ უნდა მივთხოვო... ჩქარა გენაცვალე... წაიდი, მიირთე, საცაო მოვა... (გაიყენს მეორე ოთახში, დაბრუნდება, ალბგებს ოთახს, კაცურს ვაღებთ კარებს).

ბესო (შემოდის დიდი თავიგულით, სუფთად ჩაცმული, უმაწვლილი კაცი) „ტოვარისში“ ჩერვონცადე აქა სდგას?

კეკელა (მიძიმეთ თავს დაუჯერებს) მობრძანდიო „ქნიაზო“, კეთილი იყოს ჩვენი გაცნობა.

ბესო მე ქნიაზი არა ვარ... ქნიაზი...

კეკელა (შეაწყვეტინებს) აქ უცხო არავინ არ არის... ქნიაზი ქნიაზი და ჩერება... მობრძანდიო, დაბრძანდიო ქნიაზო...

ბესო (გაცვივრებულა) მაგრამ თანდათან თავის ბატონის როლში შედის). ნუ სწუხდები! (ჩემუდ) მოდი ეს ხუმრობა გავეგრძელოთ. (კეკელას) რა მშვენიერი სახლი გქონიათ; შემოსავალი დიდი გავქეთ?

კეკელა ეხლანდელ დროისათვის არა უშავს რა... „სოვეტკები“ ცოტა მყავს და ამიტომ ქირები ბლომათ შემომდის სულ ჩემი თამარიკოსათვის მიწა, ვენაცვალე იმას...

ბესო მ მ მ... ევ კარგია... თქვენი ქალი შინა ბრძანდება? ეს თავიგული მისთვის მოეიტანე.

კეკელა შინ ვახლავე! (უბნის) თამარიკო, თამარიკო! გამოდი შეილო, „ქნიაზი“ მობრძანდა...

ბესო თუ ლამაზია—ძალიან კარგი, თუ გოჯოა, ისევ ჩემ ბატონს გადაულოცავ...

თამ. (გამოდის მორთული) რას მეძახი დედა? (დაინახავს ბესოს) აჰ!...

ბესო (ჩემუდ) მშვენიერია! (თამარას) ნება მიბოძეთ, მოვართვათ ეს თავიგული. მეშინიან მხოლოდ ვარდები დასაქმნდებიან, თქვენ სილამაზეს რომ დანიხავთ.

თამ. ო ო ო... რა ტუბილი ენა გქონიათ, ქნიაზო! (დასდებიან. ბესო სულ კარებისაკენ იქცირება).

კეკ. უკაცრავად, მე ცოტა საქმე მაქვს... მალე გიხლებით... (ჩემუდ თამარას) ეცადე საქმე გაათავო. (გადა).

ბესო (ფეხს ფეხზე გადაიდებს) რა საშინელი „სკუტნაობა“ ქალაქში, არ იცის კაცმა სად წაივდეს, დრ გაატაროს. იმ დღეს ცირკში ვიყავი (დაავიწყდება თავისი როლი) და იქ... ხა, ხა, ხა! ერთი ჯამბაზი ქალი თამაშობდა და ზედ... ხა, ხა, ხა, არაფერი არ ეცო, (მოეგონს) მე ამისთანა სიამოვნება არ მომწონს... განათლებულ კაცს არ მოეწონება.. მე, მე... დუბონი ზემდგმერნი უჩილისია გავათავე... სამსახურში არ შევედი... რად მიწადა სამსახური, როცა შეძლება მაქვს... წინდები რა არის... ერთხელ რომ ჩავიცავს, მეორე დღეს გადავავდებ ხილვად... სემსახური რას მომცემს.

თამ. განა პრაქა არა გყავთ?

ბესო ორი. მაგრამ მე იმით სარეცხს არ ვარეცხინებ,—გააფუტებენ. მე ძალიან სხენაირი კაცი ვარ... არაფერი არ გამიკვირდება... (აუზა) თქვენ სად სწავლობდით?

თამ. გოროდსკოიში. „უნივერსიტეში“ დედამ არ გამიშო, რად გინდა შეილოვო, როცა ქონება გაქვს და დღის ერთა ხარო.

(შემოდის კეკელა, შემოაქვს ყავა, საუბრე და კონიაკი).

კეკ. უკაცრავად კნიაზო, მცირეზე, დანაყრდით. (ბესო ამ სცენის განმავლობაში ხარბად სჯამს და ხშირად სჯამს კონიაკს).

ბესო გამდლობთ, ეს არის ეხლა „ხაქუსკა“ გიხებელი.

კეკ. მიირთეთო, მიირთეთო. თამარიკო უთავაზე კნიაზს. (ვადის)

ბესო (სჯამს) რა მშვენიერი მუყუყუა, უთუოდ შინაურია.

თამ. (არმოყოფით) ჩემი გაცეთებულა... მოვწონთ?

ბესო (სჯამს) მ მ მ... კარგია, კარგია... ესეც გემრიელია... რალაც მაგონდება (შებედაეს კარებს) ნება მომეცით, გულმოდიალ ვილაპარაკო თქვენთან.

თამ. (არმოყოფით) რაზე?

ბესო ჩემ ბედნიერებაზე. „ტოვარისში“... უკაცრავად ქალბატონო.

თამ. თქვენი ბედნიერება მე არ შემიგება...

ბესო (კარგეს უქუქერის) პირიქით... მე მოთმინება აღარა მაქვს... (დაიჩოქებს) ვამბუნდნიერეთო და იყავით ჩემი ცოლი... ჩემი ჯანი, თავი, სიცოცხლე... ჩამორთმეული მამულები... ყველაფერი თქვენი იქნება...

თამ. მე არ ვიცი... ასე ჩქარა...

ბესო დავგვიანება „შეუძლებელია“ ყოველ წუთს შეიძლება ისიც შემოვიდეს... (შეტკრება) ესე იგი... დედა თქვენი.

თამ. მერე რა არის? დედა ჩემი ბედნიერების წინააღმდეგე არ იქნება.

ბესო მაშ ჩქარა პასუხი! თორემ, თორემ... თავის მოვიკლავ.

თამ. აჰ, ნუ იხამთ მაგას... მე თანახმა ვარ... (გადიე-სხევიან ერთმანეთს, ხმაურობა. ბესო შემინებული თავის დაანებებს თამარას).

თამ. არაფერია! ეს ჩვენი მღვდელი შევიდა თავის ოთახში...

ბესო წავიდეთ ჩემო კარგო ეხლავე „ზაქსში“... მე-შინიან არ ვაღიბებ...

ქექ. (შემოდის) ხომ არ მოგწყენიათ?

ბესო დავგლოცეთ, დედა...

ქექ. (ვახარებული) უიმე გენაცვალე, თქვენ საქმე კიდევ ვავითაყვებით... (ხან ტირის და ხან იცივის) დაგლოცა მამა უფალმა, მოდიო ჩემთან.. გაკოცეთ.

ბესო დედაჯან, ჩვენ ეხლავე ზაქსში მივდივართ, ჯვარი უნდა დავიწეროთ.

ქექ. არა, გენაცვალეთ, ჩვენ ქაშვეთის მრევლი ვართ, სხვა ეკლესიაში არ დავიწერებთ ჩემ ქალს ჯვარს...

თამ. Ах какая ты мама! „ზაქსი“ უპრადაშია, ეკლესიაში მერე წავალთ, ხეალ, ზეგ...

ქექ. მერე?!.. მინამ საყდარში არ წახვალთ, მინამ მე არაფერის ნებას არ მოგცემთ, ზაქი კი არა კამეჩი რომ მოიყვანათ.

თამ. (ერთმანეთს უცინიან და მერე კეკელას) არა, არა! ნუ გეშინიან... როგორ შეიძლება... სიტყვას გაძღვეთ.

ბესო (კარებს უცქერის თამარა) ჩქარა ჩაიცივთ, (თამარა იცვას. გარბიან და უყვირიან კეკელას) მალე დავბრუნდებით, ნუ გეშინიან...

ქექ. (ვახარებული ალაგებს ოთახს და რაღაცა ლოცვებს ბუტუტებს. ცოტა ხნის შემდეგ კაკუნი) ვინ არი?..

ხმა აქა ცხოვრობს ქალბატონი ჩერვონცაძე?

ქექ. (ვაგაღებს კარებს) მომბძანდით... რა გნებავთ?

სარდიონი (შემოდის მოხუცებული, ჩოხაში, შეღებოლი ულვაშებით). ვთხოვთ მიცნობდეთ, სარდიონ ვახრეკლიძე! (დაბალი ხმით) თავადი.

ქექ. დიდად სასიამოვნოა... თქვენ უთუოდ მამა ბრძანდებით, რა მშვენიერი ვაჟიშვილი გყოლიათ... ძალიან გვაკეთ კიდევ...

სარდ. როგორ თუ მამა? ვინ ვაჟიშვილი? მე შვილები არა მყავს... შე უცლოლო ვარ...

ქექ. უცარავაია... მაშ რა გნებავთ?

სარდ. მაგდანას თქვენთვის არაფერი არ უთქვამს?... ჩემი მსახური აქ არ მოსულა თავიულოთ თქვენი ქალისათვის.

ქექ. (თვლებს იფშენვტებს) ღმერთო ჩემო... ეს რა ამბავია... სიზმარში ხომ არა ვარ?

სარდ. ეშვწვილი ბიჭი (ჩუმად) ნათხოვარ ტანისამოსში (მალა) ვარდების თაიგულით? (ჩუმად) ნისიად.

ქექ. (ძლივს ლაპარაკობს) იყო და თამარა წაიყვანა სადღაც ჯანდაბაში... ჯვარის დასაწერად... მე ის თქვენ მეგონეთ.

სარდ. როგორ თუ მე? ჩემი ბიჭი გეგონათ თავადი სარდიონი?..

ქექ. (სტირის) ეხლა რაღა ექნა... კიდევ კარგი, რომ ეს სახლი იმ გომბიოს არ დაუმტკიცე... თორემ „ლაქია“ ჩემს სახლსაც წაიღებდა...

სარდ. მაშ... ეს სახლი პირიდათ თქვენია?..

ქექ. ჩემია, გენაცვალე, ჩემი. „უფჩაყ“ აქა მაქვს... ეს რა მომივიდა ხალხნო?... (სტირის).

სარდ. (სინჯავს ოთახის მოწყობილობას, მეორე ოთახის კარს შეაღებს, ნელ-ნელა მივა კეკელასთან) თქვენ შეგძლიათ ძალიან კარგად დასაჯოთ თქვენი უღირსი ქალი... ეს ხომ მოტყუილება... თქვენისთანა ოჯახის შვილი ვაპყვა ლაქიას... დასაჯეთ თქვენი შვილი...

ქექ. რა ნაირად? რა მოუხერხო? (სტირის).

სარდ. გეტყვით ესალაე... მე შემირთოთ... (სიჩუმე) კენინა ვახდებით... თქვენი დოჯალი თქვენ დაგრჩებათ... იქნება (ნახი ხმით) შვილებიც გვეყოლოს... მამულს დამიბრუნებენ... ასე ხომ არ იქნება ყოველთვის... ევროპა წაწესკენ არის... თავადობისკენ... ზახულობით სოფელში წავალთ... თბილისთან ახლათ... ოხერა ჰქვია... იქ ისე იცხოვრებთ როგორც დედაფალი... ძროხები, ღორები, მოსამსახურებები, ქათამები... არც მე და არც თქვენ ჯერ ბერებები არა ვართ...

ქექ. (უყრის უკლებს, თანდათან ცრემლები იშრობს და ღიმილი მოსდის) მერე თამარა?..

სარდ. ეს დრო რომ გამოიცვლება, სულ მათრახით მოვართვებ იმ ჩემ ბესუსა, ვაჯარი მათ და თქვენ ქალს მარშალს მივათხოვებ...

ქექ. დრო მალე გამოიცვლება?

სარდ. ბევრი, ბევრი ამ ამბავმა ვასტანოს კიდევ თვე—ორი თვე... ანგლია და ფარცია ჩვენსკენ არის...

ქექ. რა ვიცო, რა ვიცო!..

სარდ. ტელეგრამაც მოვიდა, თავადებს ხელი არ ახლათო, თორემთა „პარკოდნებს“ გამოვხვავნიო... ყოველ დღე ველო, რომ დავბრუნდებ ჩემს ოხერაში... მაშინ ვაჩვენებ ჩემ გლესებს სერის; რა ამბავი იქნება...

ქექ. მერე თქვენ არ მილაღატებთ? (კეკელსად).

სარდ. რასა ბრძანებთ, კენინა, მე თქვენი მონა ვარ. (ჩუმად) ერთი სახლი ხელში ჩავიგალო, მერე ამ მაშხალას ვაჩვენებ ვხას. (კეკელას) თანახმა ხარ ჩემო მშვენიერო?..

ქექ. თანახმა ვარ. (ჩაეკრება გულში) ოჰ, ჩემო კნიაო!

სარდ. ოჰ, ყემო კენინა!.. კუფა არ დამეკარგოს. მე შევიინახე... ეხლა კი უნდა „ზაქსში“ წავიდეთ, ჯვარი დავიწეროთ... (კაკუნი)

ქექ. ვინა ხართ? შემოდით.

ალმასკომის მოხელე. მოქალაქე ეკატერინე ჩერვონცაძე თქვენა ხართ?

ქექ. დიხ, მე ვახლავარ.

ალმას. მოხ. ვიცხადებთ, რომ ალმასკომის დადგენილებით თქვენ ჩამოგართვათ ეს თქვენი სახლი. ერთი თვის განმავლობაში სახლი უნდა დაცულიყო, აქ კი უნდა გაიმართოს მეფოვეთა კლუბი.

(კეკელას გული შეუწუხდება. სარდიონი დგას გამტკარებული. შემოდინ სიცილით ბესო და თამარი. შჩერვონცაძე. მოხელე უხსნის თამარას დადგენილებას, თამარი დაეკემა მეორე სავარძელზე. სარდიონი და ბესო შეხედვენ ერთმანეთს და საჩქაროთ ვაგლენ, მოხელე დარჩება და არ იცის რა ქნას).

ვ ა რ დ ა.

ილუსტრაციები

„საყაოს სიზნები“ —ახალი თარიღი

მწერლობის გაცრიატებული ცა ვამუქდა: ხანგრძლივი დღემლის შემდეგ ზოგის სიტყვა-კაზმულ სამწერლო აზროვნების ნათელი ხეივა გაველია.

ეს არის მიხ. ჯავახიშვილის რომანი „ჯაყოს სიზნები“. გადამეტებამზე ჩუ ამოგვერთივება: ეს ფაქტია! და ისეთი ფაქტი, რომელმაც ახალი თარიღი დაუსვა ჩვენს ახალ მწერლობას.

შეიქმნა ახალი რომანი, რომლის გვარი, ჩვენი რაობის ასე სინამდვილით და იგავარაკულად ამსახველი, არ გვაგებულება.

თუ ეს ერთი თანდროულობა განიცადოთ, შევიტყვით ჩვენის ცხოვრები სივრცე-ვანი, თუ ეს ერთი თითოეულ ალწერლო გვირის სახით მხოლოდ მისი კერძო, საკუთარი ყოფა-ცხოვრება კი არ წარმოიდგინოთ, არამედ მთელი ჩვენი ერის ავკარგი, ვება, —გადასწრულით „ჯაყოს სიზნები“, ჩაუკერძოთ მისს დედაზრს...

ერთის შეხედვით შეგზარავთ ისეთი უქნარობა, მოღუნება, რომელიც რომანის „გვირის“ თეიმურაზს გამოაჩნდება, და იტყვით: ქართველი ინტელიგენტი მავისთან დაიბავებულა არ არის, — თუ არის, — მავის წინააღმდეგი გვირებიც მოგვერთება, იწინებ მარგოს უარსკოთ: ქართველი ქალის სინამდვილეს უხვევსო, — ქართველი ქალი უფრო გამტანია და ამტანია, იტყვით...

მაგრამ ნუ თუ თეიმურაზი და მარგო იმ უქნაონი-დაღუბ არ აღიზარდნენ, რომელმაც ჩვენი ერის ჩვეული გათქმონაბა მოაღუნა? და მეორეც: ვანა ავტორი დაღები იმ მზარეს აღვეწერს?!

არ შეიძლება იმისთანა დაკვირვებულ მწერალს, რომელიც მ. ჯავახიშვილია, თეიმურაზის და მარგოს წინააღმდეგი სახეებიც არ შეინიშნა.

ავტორი ვაგვიღებს არა „გ მ ი რ თ ა“ სულის ვითარებაში, არამედ გარიყულითა ყოფა-ცხოვრებაში. ეს არის ურმახვილესი ნესტარი, რომელიც ჩვენს პოლიტიკურ-ეკონომიურ, საზოგადოებრივ-ფიზიოლოგიურ და ფსიქო-ფილოსოფიურ რაობის დიდის ხნის წყლულს მიზანში მიხვდა...

გადმოითხვარა ბაყლი, გამოჩნდა სენის მიზეზი, შეგვზარა, მაგრამ შეგებითაც ამოიხსუნეთქო: რაკი სენს მივაგებით, ვადაკურდებაც ავდილია...

რა მზრიავეც უნდა მიუღდათ, ავტორს მადლობის მეტს ვერას იტყვით:

აზროვნება ნათელი და გარკვეული, ისტორიული თვალსაზრისი სწორი, თანდროულობის დაკვირვება ნამდვილზე ნამდვილი, აღსრულება—მალა-მატარული, ენა—მისს მწვერულიდან მოკაქმევე ანკარა წყარო, მისს სხივებით ავგირისტებული, სულიერ-ხორციელი შეგრძნება ყველგან უტყუარად სრულქმნილი, პირუტყვ-მეურველითა თუ სულიერ-უსულითათა ურთიერთობა სიწმინდებით ჩამოქნილი.

ცხადია, გამოვლენ ისეთნიც, წუთია პატარალები, რომლებიც რომანს ჩხრეკას დაუწყებენ: „ეს ისე არ არისო“, შეიძლება ზოგ შემხებევაში მართლებაც იყვნენ როცა, რომანში აღწერილი გვირების მიღმა ვერ გადებდავენ, მაგრამ რომანს მზარს ვერ აუტყვევენ, მისს ვოლენის შიშვენულობას ვერ დააფლვებენ...

რომანი დაარჩება როგორც ჩვენი დროის სწორუბოვარი ძეგლი მაგრამ ჩვენ მისი ავტორისგან კიდევ უფრო უსრულესს ნაწარმოებს მოვლეთ და მოვითხოვთ კიდევ... სხვა რომ არ იყოს-რა „ჯაყოს სიზნები“ ბუნებრივად უნდა განეთარდეს, გაიზარდოს...

ამის საბუთს ვავადეც ავტორის ნიჭი, დაკვირვება, ცოდნა და ფლოსოფიურ-ფსიქოლოგიური თვითშეგრძნება.

კიდევ უფრო სასიამოვნო ის არის, რომ ავტორი— მიხ. ჯავახიშვილი (აღმაშვილი) იმ კუთხის მშრომელი გლახაკობის შვილია, საიდანაც არა თუ მწერალ-რომანისტის, უბრალო მკითხველსაც ვერ ვხედავთ, არც გვიხანავს; ეს არის ბორჩხაოელი (ს. წერაკვიდან, ს. სიონელი) ქართველი გლეხის შვილი, წინამძღვრიათქარის სკოლოლი, მეურნე, მემდეგ პოლიტიკურად დევნილი და საფრანგეთში სამწერლო-სახელოვნო დარგზე აღზრდილი. სიტყვა კრიტიკის ეკუთვნის.

* *

სახალხო განათლების კომისიარს

(სრულიად საიდუმლოთ—Confedencio)

„დახვარება საზოგადო მოღვაწეს“.

სახალხოების კომისიარსა საზოგადო მოღვაწეს აპოლონ წულუაძეს ვრთიდროული დახმარების სახით გადასცა 150 მან.

„კომუნისტი“ № 92.

საქართველოს ქაბატუ-ყრმათა განათლების მესაქეო, ბნელეთისა მორჩალდნე, სწავლა-კოდნის -კანდელაკოა, ერთი მოთხარა, ვინდ მიმარბნ რა შეკოდელ მეო. ქვეყნის ყმაშრა რათ ჩამავდე, რისათვის დამსავგეო (შე პატარა-კომისიარა, ვის ეუფლოსი, ვის მოჩრილობს მეთაფლია ფურქარის ჯარო).

შარშან ვაზოვდე დახმარება ვრთიდროული არ მუღმივო... თქვენც დახმარდით, მიმიდეთ, მიმიტყებო ოკუდათი მე „ხაჯალილო... წლოს შემდეგ გამინიხვარე, იმითა ვავხდი მე საბრალო... მინც დავგირი მდლობაბე—გლოცე ჩემი მწყარებულა... მეარამ, ვოვალა, თურქუ ფანი ვასელის ეამს არს დასალოცი—დახმარება ამომავლო, მარქში მოხდა ვასალო... მეუკორება, რაკორები, გარეუკორები ისე არს მეკორები, როგორც იყო წინა დროის ვაიძვირა, ენა გრძელა კორესტ-რეპორტიორები...

ერთ-ერთ მათვანს ვავადა ჩემი ეგზომ ვრთიდრობა, უფიქრია—სახლი იწვიის, ხელს მოვითობს, ჰომორარიც ხომ მერგება, საზოგადო მას მოღვაწეს ეგზომ უხვი დახ-

მარება მას ვაზეთში ჩაუგდებ... ვერ ვავებდავ, ვერც შევკარებ ვუთხარა—თავი აუფლია, მაგრამ ვერცეც ვამოხობდა და წყალობას შვა გაუყოფდი, დაერჩებოდი მადლიერი, ნახევირა შემჩრჩობდა... ახლა რა ვქნა აღარ ვიცი რითი ვინწუგეოთ თავი... ვახმაურდა კრეხი ვავხდი, ყველამ მომავრმა თავი... ზოგი ვიღს მოხვდა დავიწყებულს, ზოგი ფულით მესუსებდა და ზოგი კი პიტნავასთან „მათარჩხე“ მეწიწება... და ამ რეზიდ და ამ ვავარა დახმარება, გამდიდრება, დარჩა ჩემთვის „გავატრება“...

მეტი არ არს სხვა საშველი, სხვა სახსარი და სხვა ხრიკი, მეც მიშველი და შინ თავსაც მოუძებნე რამ წამალი: მარტო მე ხომ არ ეცხვებდა, თავი თურქის ვებრათება, —მავალითთ, პრეცედენტით, სხვებაც კარხე მოვლოვებ; კარვად იცი, მოვხსენდება მოღვაწე ვავსეს ლეკოვანი და იმით პრეცედენტს ვერ გაუშვდი ვერც მენ მგონი... ამისათვის ვახანცხადე საჯაროთ და ვასავიბათ—ყველაფერი ტყვილია, ჭორია და მოვონილი... წყლაძის მოღვაწეობა აბა ვინ სთქვა, ვის სძნია, კაცი ისე მოვვიხუტად დრამაც არ დაუწერია.. (და მიწურულს თუთხმეტ თუმნის დაეპარუნებ ზედ ნაღებთ—რაკი ასე მიწერია).

სრულიად საქართველოს ფურქომი აპ. წულუაძე

სომეხთა მსახიობ-მწერალ-მოღვაწენი

პ ა პ ა რ ი.

პაპარე (პაიკ პეტროსიანი) დაიბადა 1895 წ. 2 თებ. ახალ ბაიაზეთის ერთი გლეხის ოჯახში. საშუალო განათლება მიიღო ტუ. სომეხთა ნერსესიანის სკოლაში. მწერლობას დაეწაფა ბავშობიდანვე. სამწერლო ასპარეზზე გამოვიდა 1912 წ. ექიმ გ. ჩეიზიანის ყოველკ. ჟურ. „სინათლე“-ში ლექსებით. შემდეგ ლექსებს ვერა და სწერდა პატარა მოთხრობებს, ბოლოს რეცეპიენტს, კრიტიკულ შენიშვნებს და სხ. თანამშრომლობდა ყოველ სომხურ ჟურნალ-გაზეთში. მისი ნაწერების შინაარსია სოფლის ყოფა-ცხოვრება. დაწერილი აქვს პიესებიც: „ზემოსართული“ დრ. 3 მოქ., „სატის მონა“ დრ. 3 მოქ., „გიულიზარ“-მუსიკ. დრ. 5 მოქ. (მუსიკა დასწერა სომეხ. ახალგაზრდა მუსიკ. ე. ტალიანმა), „საერთო კრება“, ვოდ. 1 მოქ. ყველა ეს ხშირად იდგმევა სომხურ სცენებზე, უმთავრესად უკანასკნელი, რომელიც თითქმის ხალხურ ანდაზად გარდაიქცა.

საკენი მოღვაწეობა დაიწყო 1919 წ. მიწვეულია რუსთველის თეატრის სომხურ აკადემიურ დასში, სადაც

ერთ საუკეთესო ძალთაგანად ითვლება, როგორც ნიჭიერი კომიკი. მისი რეპერტუარია: ბაღდასარა (3. პარონიანის „ბაღდასარ ძმობა“-ში), სალათელიანის „ერთი ნაჭერი მიწისათვის“-ში), ნახარი (დ. დემირქიანის „მამაცი ნახარა“-ში), დან-ტეი („იმედის დაღუბვა“-ში), გვირი (ი. იურიანის „გემირში“) დიბინსკი (გოგოლის „რეკ.“), და სხ. ყოველდღე ამის გარდა, პაპარე კარგი მხატვარიცაა (ხატავს უმთავრესად ბუნებას, ზღვას და სხ.).

1922 წ. 20 თებ. სომხურ მაღალ სკოლების მოწვევებმა და ამხანაგებმა გაუმართეს სამწერლო მოღვაწეობის 10 წ. აღსანიშნავი საღამო, რომელშიც საზოგადოებრივი ხასიათი მიიღო. პაპარე თავის ლექსების პირველი წიგნი „სოფლების ძახილი“ გამოცემა 1925 წ. ამ წიგნით გადატეხა მოახდინა. იგი თუ წინად ძველი სოფლის ყოფა-ცხოვრებას უმღეროდა, უყვარდა მათი ზღაპრული ცხოვრება, ეალერსებოდა მას, ეტრფოდა ბუნებას, სიღინჯებს, გაუბოდა ცხოვრების აურ-ზაურს; ესაა ყველაფერს ამას ანდერძს უტეგს და უმღერის ახალი სოფლის გაღვივებას, მის საუკუნოების ძილად აღდგომ-გამოცოცხლებას. იგი ყველას მოუწოდებს სოფლისაკენ, მის საშველათ და მეფხე დასაყვენლად. წიგნში წინასიტყვიანობის მეიერი ერთი ლამაზი ლექსია „პაპარე“, რომელშიაც ავტორი აღიარებს თავის ცვლილებას, უარყოფს მსახიობობას, ტარს, დადენებს, უბრუნდება თავის დროებით გაუმუშებულ ჩანებს. თავის ლექსების თემებში (სოფლის შესახებ) იგი ჰქმნის საკუთარ სკოლას, რომელსაც უკვე ჰყავს მიმდევარი (მაგ ახალგაზრდა პოეტი ე. ნორენცი და სხ.). წიგნი თანამდროვეა, „პირი სოფლისაკენ“ ლოზუნგის შესავარი. სომხური კრიტიკა (სომეხთა მარქსისტ-კრიტიკოსი სურხათიანი და სხ.) ქებით შეეგება. სასურველია ქართულად გადმოთარგმნოს.

სურენ ავჩიანი.

აკაკის სავარსეთან მთაწინლაჷ

აპრილის 12 „თ. ღა ც“ — თაონობით

გამართულ პანაშვილებზე
წარმოთმავლი სიტყვები

საქართ. სახალ. უნივერსიტეტისა და დასავლეთ საქართველოს მომღერალთა გუნდის სახელით.

ჩვენო საუპარკლო და სასიკაღლო მგოსანო აპაკი!

დღეს შენი მადმერთებელი ქართველი ერი შენს წინდას საფლავს გარს შემოეცლება და თავის გულის პასუხს გაგიზიარებს. . . . დღეს ის შენი დიდი სხენების წინაშე ფიცს დასდებს და საჯაროდ აღიარებს, რომ მასში უცვლელია თავისი საყვარელი მგოსანის სხეული და სიყვარული. დღეს ქართველი ერი ერთხელ კიდევ ნათლ-ჰყოფს, თუ რა ძლიერია მასში ეროვნული და ზოგად-კაცობრიული სული. თუ რამდენად შეუძლია მის დადაფასობას და უკვდავების ის სახელოვანი მგოსანი, რომელმაც მთელი თავისი სული და გული შემოქმედებითი ნიჭი და ძალ-ღონე დაუღებოვ მიიტანა თავისი საყვარელი ერისა

და კაცობრიობისათვის სიყვარულის სამსხვერპლოზე და განაცხადა:

„ჩემი ხატია სამშობლო,
სახატე—მთელი ქვეყანა;
და რომ ვიწოდე, განმზობდე
არ შემძლია მე ვინაშ“

და მართლაც, საქმარისია თვლი გადაეველოთ მგოსანის ცხოვრებასა და ღვთაებრივ შემოქმედებას, რომ ნათლად დაეინახათ, რომ მასში ეს ორი ძირითადი მოტივი — ეროვნული და ზოგად-კაცობრიული ერთმანეთთან განუწყერდა და დაეკავშირებულა და წითელი ზოლით გასდევს მიულ მის მოღვაწეობას.

ერთს თავის ლექსში აკაცი სთხოვს რუსთველს:
„სულმნათო, ჩვენცა გვისწავე ფ საიდუმლო გღერისა;

რომ აგვისრულდეს წადილი, ვიქმნე მგოსანი ერი სა-“ო.

აკაკი მაოლაიც ზედ-მიწეებით შესარულა ეს წადილი: ის სავსებით ჩასწვდა ერის სულსა და გულს, შეიგნო მისი ვითარების შინაარსი, გააღრმავა იგი მუსიკალურ

რად და ჩამოასხა თავის ძვირფას ლექს-პოემებსა და მოთხრობებში. ამიტომაც თავი: შემოქმედებაში აკაკი ყველაზე უფრო უხსლოვდება რუსთაველს და ჩვენის აზრით, შემცდარი არ ვიქნებით, თუ მეორეს გვერდით პირველს სწორ-უფლებანი ადვილს მივაუფებთ.

„აკაკი იყო ბუნებრივი დემოკრატი და ოპოზიციონერი—ამბობს ერთი ჩვენი პუბლიცისტი,—ეს მას წიგნიდან არ უსწავლია, სკოლიდან არ მიუღია. არა, ეს თვით მის ბუნებაში იყო ბავშვობიდან სტიქურად ჩანერგილი, ძუძუსთან ერთად მიღებული, მის ხასიათსა და პირადობაში გაქსოვილი. . . . მისი პირადი ცხოვრება, მისი საზოგადოებათან დამოკიდებულება ისე, როგორც მისი პოეზია, გაუღიანი იყო დემოკრატიული და ოპოზიციონერი სულით.“^{*)}

დიდო, აკაკი ბუნებრივი დემოკრატი იყო და ამის გამო ის ყველაზე უფრო შეითვისა და შეიყვარა მდაბიო ხალხმა ამ უკანასკნელმა მასში ჰპოვა თავისი გრძობათა და მისწრაფებათა საუკეთესო გამოხატელობა.

თავისი ჭირადობა, როგორც მგოსან მოქალაქისა, აკაკიმ საუცხოოდ დაასურათა ერთს თავის ლექსში—

„უღარდო კაც“^{*)} სადაც ის ამბობს:

„ყველასათვის კარგი მსურს,
ბოროტების მტერი ვარ,
გულში არ შეუშვებ შურს
და მით ბედნიერი ვარ.
უფროსი თუ უმცროსი
ნებით არევი მყოლია,
ვისაც ცენობ და ვინცა მცნობს,
ყველა ჩემი ტოლია.
მიყვარს გაკვირებული“ . . . და სხ.

თავისუფალი პიროვნება, რომელიც თავისი ნებით არავის არ დაიმონებს და არც დაემონება, გულში შურს არ გაივლებს, ყველა უყვარს, მაგრამ განსაკუთრებით ღირსი და დაზარალებული ხალხი—თი აკაკი, როგორც მგოსანი მოქალაქე.

აკაკი ჩვენი საზოგადოებრივი ზნეობის უდიდესი მასწავლებელია, ამის გამო მას ყველაზე მეტი უფლება ჰქონდა მიეთითებია ჩვენს ზნეობრივ ნაკლზე და ჩვენც უნდა მივკვილო იგი.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, აკაკი ყველაზე უფრო შეითვისა და შეიყვარა მდაბიო ხალხმა, გლეხკაცობამ ეს განსაზღვრის. რადგანაც აკაკი განსაკუთრებულს თანაგრძობით სწორედ ამ მშრომელ ხალხს, გლეხკაცობას ეპყრობოდა, ხალხში ხედავდა იგი ყველაზე უფრო საღს ელემენტს ჩვენი საზოგადოებისა და მომავალში ჩვენი აღდგენა-დანიშნულება მგოსანს შესაძლოდ მიაჩნია იმდენათ, რამდენადაც მას საფუძვლად დაედებოდა ამ მშრომელი ხალხის, გლეხკაცობის აღდგენა და განვითარება. ამის გამო მგოსანი აღდროვანებით მიეგება 1864 წ. გლეხობის განთავისუფლებას, თუმცა ეს ცარიელი, უშიშარ-წყლო განთავისუფლება მას არ აკმაყოფილებდა, მაგრამ მაინც ღრმად სწამდა, რომ ეს პირველი ნაბიჯი გლეხკაცობის მიერ გადადგმული, ახალ ნაბიჯებსაც გამოიწვევდა და ამისათვის ალტაცებით უფალობა თავისუფალ გლეხის შვილს:

„გაიზრდები გენაცვალე თავისუფალიო,
ბატონი ვერ შეგაშინებს: ვერ გაგტებს ვალიო“
დიდი-კაცის შვილს სკოლაში გვერდს მოუჯდებიო,
აბა შენ იცი ბავუ-ჯან, როგორ ეცდებიო:
გულეს, რომ ნიჭი არა აქვსო, არ აფიჭრებიო:
შენი დაზარალო მძებნი შენ უნდა იხსნაო“—და სხ.

ამნიარად, თავისუფალი და სწავლა-განათლებით აღჭურვილი გლეხის შვილი—თი რა დაუფლა მგოსანმა საფუძვლად მომავალში ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრების აღორძინებას.

1905 წ. აღსრულდა მგოსნის სურვილი და იწყება სახალხო მოძრაობა. ამ მოძრაობამ აკაცის სურვილსა და მისწრაფებას ურთიერ შეასხა. ამ დროს იგი მუდამ ხალხთან არის, მას არ შორდება და მისი მოქმედებით ალტაცებული ამბობს: „აღდგენილად დღეს ისე შეგხვართ, როგორც დედა შენარის შვილის პირველ ბიჯის ადგომას: ახალი ფენადგებული პარზაცებს, აქეთ-იქეთ ეხლება უსწორ-მასწორად, ეცემა, მაგრამ დედა გარაკცებული სიფრთხილი ადგენდა დელეურს, რომ არსად გადაიჩეხოს, უხარია კი, რადგანაც დარწმუნებულია, რომ მისი შვილი კუტი არ არის და როცა წამოიზრდება, მაშინ უდიდოთაც სწორა გაივლის: ჩვენ ველოთ იმ დროს აღდროვანებით და სიხარულით ვეგებებით დღევანდელ დღეს.“^{*)} ამ დიად მოძრაობას მგოსანმა განსაკუთრებული ლექსიც უძღვნა, სათაურით—„რწმენა“, რომელშიაც იგი ალტაცებით გაიძახის:

„მაღლობა უფლას, რომ მოვესწარი
ჩემი სურვილის აღსრულებასა
და ვით ბუღბული, დამერებული
მეც დროს ვუვალობ „ქებათ-ქებასა“
მართალი არის სისხლი იღვრება,
არა, მოითხოვს ამას ბუნება!
წყალი ხორცსა ბანს და სისხლი სულსა,
ამას გვიმოწმებს თვით ქრისტეს ვნება.
თვითთა-ორთა კარვაც იჭრება,
რომ იმარგლებს სიმინდის ყანა.
მარა ამიტომ მის გათიხნაზე
ხელს იღებს ხოლმე ქვეყანა განა?
მყრალ ბალახებთან ზოგჯერ უეცრად
იჭრება ხოლმე ვარი და ია!
საქმე არ არის ერთი და ორში! . . .
საქმეა მხოლოდ თვით იდეა!“

ხალხი მიღევარებს, ვაშა მის ლევას! . . .
დიადო, ჩვენო მგოსანო, ვაშა მის და ვაშა მ
როგორც სასახლო მგოსანს, ჰემმარიტ მოქალაქეს და მამულიშვილს.

დღეს შენგან უკვდავყოფილი და შენი უყვადვ-ყოფილი ქართველი ერი შენს დაუფიწყარ საფლავზე საჯაროდ აღიარებს, რომ შენს დიად სწავლა-მოდლებას არ დაივიწყებს და მუდამ გწამდეს იქნება იგი: ამით ასრულდება ის, რაც შენ, დიდო მგოსანო, გარდაცვალების წინ წარმოხსტევი:

„სიკვდილში ვპოებ მე სიცოცხლესა.
და ის იქნება თვით უკვდავება“^{*)}

გ.რ. გაწერელია.

ქართული სტამბის 300 წლის შესრულება გავი

1913 წ. მე დაგებულ ქართული სტამბა 1627—1913 წ. ამ წიგნის შედგენის დროს მე ვსარგებლობდი პატრის მიხედვით თამარაშვილის მასალებით, ანთიმოს მილედი-მონაზონის (რომელიც სხვიერობა ბუხარესტში 1660-1698 წწ.), ბუხარესტის აკადემიის და მეფე არჩილ მეორის ცნობებით, უმათერესად კი პატრი მიხეილ თამარაშვილის წყაროებით. მაშინ (1913 წ.) ჩემს წიგნში ქართული სტამბის დაარსების შესახებ მოვიყვანე ასეთი ცნობები: ჩვენდა სამწუხაროთ, ჩვენს ისტორიაში არის ერთი სახელგანთქანი კაცი, დიდად დამსახურებული და ისტორიული პირი, იერუსალიმის ქართველთა ჯვარის მონასტრის არქიმანდრიტ ნიკოლოზ ირბახი. ეს არქიმანდრიტი აღიზარდა ბიზანტიაში, შეისწავლა აღმოსავლეთის ყველა ტომთა ენები, ასევე ევროპის ყველა ტომთა ენები, უკანასკნელ იგი ბერათ შედგა და ბოლოს ადევნებოდა იქნა იერუსალიმის ქართველთა ჯვარის მონასტრის არქიმანდრიტათ.

ეს კაცი თავის დროს იყო დიდად სახელგანთქანი და საქართველოს მფრინველი, მოაგვრებდა და ხალხსაგან დიდად პატივცემული. იგი იყო იერუსალიმის ქართველ ჯვარის მონასტრის არქიმანდრიტი, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ნახევარზე მეტს იგი საქართველოში ცხოვრობდა: ხან ქართლში, ხან კახეთში, ხან სამეგრელოში და ხან სხვა კუთხეებში. მის მეტად დიდი გავლენა ჰქონდა ხალხებზე. ამას იჩენს ისიც, რომ სამეგრელოში ყოფნის დროს, მას მეგრულზეა უწოდეს ჯვარის მამა; იტყოდენ ჯვარის მამა და არა ნიკოლოზ არქიმანდრიტო.

25 აპრილ თვეს (სთავტრი და ცხოვრება-ს) რედაქციაში მსჯელობა იყო ქართული სტამბის დაარსების 300 წ. შესრულების შესახებ. სხვათა შორის, იქ იყო ლაპარაკი ამ ისტორიულ კაცის შესახებ და პატივცემულმა მწერალმა ქრ. რაჭველიშვილმა ბრძანა, რომ ნიკოლოზ ირბახი ჩვენში გაუცნობია პირია და კარგი იქნება, რომ ეს კაცი გავცნობილი იქნეს ჩვენს ისტორიაში. ესეა პატივცემულის ქრ. რაჭველს შვილის საყურადღებოდ მოვიყვან აქ იმ ცნობას, რაც კი ჩვენ ხელთ გვაქვს. ეს ცნობები ნათლად ფენენ, რომ ნიკ. ირბახი ქართველი იყო და არა უცხო ტომის კაცი.

ამის საფუძველზე გადავლეს XVIII საუკ. მეცობრები იერუსალიმში მოგზაური ტიპითი თავთოქსიკოზის მოგზაურობა და მისგან აღწერილი თავისი მოგზაურობის წი, რომელიც 1825 წ. ტ. ტულაშის ცილაკე გამოსცა ჭორიკოშის პლატონ იოსელიანმა.

ტიპითი ენისკოპოსი თავის მოგზაურობის აღწერა-ცნობად აღიარებს, რომ ნიკოლოზ არქიმანდრიტი ქართველი, გვარად ჩოლოყაშვილი, დიდად ნასწავლებული მიელს საქართველოში; ამისათვის იგი სწერს ღვს: „კაცი სახელგანთქანი წინამძღობრი მცხეთის ქანის და მოძღვარი კახეთის, ილიშის, სოფელ კოცბე-ერისა, იერუსალიმის ჯვარის მონასტრისა და გოლოგოსა სამკვიდროსა ჩვენისა არქიმანდრიტი“ და სხვანიც ასეთნი რაც მე არ მომიყვას აქ.

აქედან კარგად სჩანს, რომ ქმშარიტად ეს ნიკოლოზი თავის რ. საქართველოში, ქართველ ხალხისაგან დიდად პატივცემული იყოვლია, ნამეტურ იოდისში, მეგრულთაგან, რაისა გამო მე ერთხელ შეცდომა მომივიდა და ერთ ჩემს წიგნში (ქართველ კათოლიკეთა სასულიერო კურსის მოძღვარი“ გამოცემა 1905 წ. თბილისი) ამას გვართ ირბახი უწოდეს. ე. ი. იგი მეგრულით მოგზაობდა, — ირბახია მეგრულია მამ რა არის, მაგრამ ეს ასე არ ყოფილა: ეს მოხდა ჩემის შეცდომათ.

ამ ნიკოლოზს სხვებიც მოიხსენიებდნენ. სხვათა შორის, მის მოწარმეს და დასაბუთებს მოგზაური შარტყის, მისიოლოგ ხაშვიცი; მის აღსანივნიერ რომის პაპის კრეწებულ მოძღვარი ლაპარაკის ცნობებით, რაც დატყობი-

რომის არქივებში და რაც. თამარაშვილსაც მოჰყავს იგი თავის ისტორიაში. ნახეთ ამაზე „კათოლიკოზის ისტორია საქართველოში“, 1905 წ. ტულისი.

ამიტომ ეხლა ჩვენც მოვიყვანი ამ კაცის ცნობას აქ, ვინაიდან იგი არის რომის ქართული სტამბის სულის ჩამდგმელი:

1614 წ. შაჰაბაზი დიდუკ ქართლ-კახეთს, აიკლო და ააოხრა. ამ დროს სჩანს ნიკოლოზს საქართველოში ყოფილი, იგი ქართველ ერს ამოურჩევია მოწინავე კაცით, მისთვის მიუხედავად ევროპაში წასვლა და იქ სხვადასხვა სახელმწიფოებთან მოლაპარაკება საქართველოს მდგომარეობის შესახებ. შარდენი ამბობს, რომ მას მილოტი მიიღეს ქართველებმა ეს მგზავრობა ევროპაში, სადაც იგი ჩამდენჯრები იყო, იცოდა ევროპიული ენები და იყო მახთან სახელდოვანი დიპლომატი ქართველი ერისა.“

1616 წ. მოხდა ნიკოლოზ არქიმანდრიტის გამგზავრება საქართველოდან ევროპაში. 1617 წ. ნიკოლოზ არქიმანდრიტი უყუკ რომში იყო, ამ წლის ბოლო რიცხვებში იგი წარუდგა რომის პაპს ურბან VIII-ის და საქართველოს შესახებ ცნობები ამბახსა, თითქმის ცრემლით შესტერია საქართველოს ამბები. პაპმა მოისმინა ნიკოლოზის ცნობები და იქვე მას პასუხი მისცა.

კითხვებსა და დავალებათა ყველაზე დიდად პაპმა ყურადღება მიაქცია ამ კითხვას, რომ ნიკოლოზ არქიმანდრიტმა პაპს გადასცა ცნობა, რომ ყველაზე დიდად ქართველებისათვის საქართველო ქართული სტამბა, რადგანაც სტამბა არა აქვს ქართველებსა.

მოხდა პაპის გამგებობაში მყოფ კარდინალების კრება. აქ განიხილეს ნიკოლოზის განცხადება და 1619 წ. დაადგინეს, რომ რომის ტახტმა უნდა გახსნას ქართული სტამბა ნიკოლოზ არქიმანდრიტის შესახებ კარდინალთა კრებამ ასეთი საქმეპარი განახიენ დაადგინა, რაიც აუწყეს ნიკოლოზს:

„ვიხივდეთ „პროპაგანდა“ კრებამ კარგად დაიხსონა თქვენი ბრძენი მოქმედება და განსაუფრებულ გულმოდგინება, რაც აქ ყოფნის დროს გამოიჩინეთ საქმეთა წარმოებში“.

ამ წლის განმავლობაში გაციდა თითქმის რამდენიმე წელიწადი და, როგორც იქნა „კონგრეგაცია“ — დადგინდა და დაამტკიცა ქართული სტამბის დაარსება რომში 1623 წ: ამის შემდეგ ნიკოლოზ ირბახი ცნობილ იქნა მიელს ევროპაში, როგორც საქართველოს ერის ნიჭიერი დიპლომატიური წარმომადგენელი.

რადგანაც მან კათოლიკის სულით მიიღო რომში, ამიტომ მას სახელი გამოუცვალდა და ნიკოლოზის პავიჯრ ნიკოლოზ უწოდეს და გვარაც ირბახი.

ასე და ამ გვარად, რომის ტახტი სტამბის გამზადების შეუდგა 1623 წ. ქართული ანანი ასობის ყალიბები ჩამოსახეს 1624 წ. ქართული ასობის ნიშნების ფურცელი დაბეჭდეს 1625 წ. ამის შემდეგ პირველი ქართული წიგნი გამოიცა 1627 წ. ეს წიგნი არის ქართველ კათოლიკეთათვის დღიური ლოკუსი წიგნი, პატარა ტანის სულ 123 გვერდი. ეს წიგნი ჩვენ არსად გვაქვს დაცული. მეორე წიგნი დაბეჭდა 1629 წ.

პატივცემულ დავით კარიჭაშვილის მიერ მოყვანი ცნობა ტუბილი წიგნის მეგობარში“ ეხება ამ მეორე წიგნის გამოცემას რაც იყო 1629 წ. და არა პირველ წიგნს, რომელიც გამოიცა 1627 წ. მოკლულ კი უნდა ითქვას, რომ ქართული წიგნის ამ ასობით დაბეჭდვას ხინათავს მიეცა 1625 წ. ბეჭდვა ამ წიგნის ბეჭდვა, იგი დიდი წიგნი იყო, თუ პატარა, ჩვენ ამის ძიებაში არ შევდივართ. პირველად ქართულმა ასობამ დაბეჭდვის ხინათელ ნახა 1625 წ. ამას ასაბუთებს, სხ. შორის, პატარა მიხეილ თამარაშვილის ცნობებიც, და ქართული სტამბის დაარსების თარიღააც 1625 წ. უნდა დაიდოს.

თვითმშრომელთა ხმა

1925 წ.

№ 1

მაისის 17

ხელოვნება და ხელოსნობა (საკამათო წესით)

ისტორიის ჩარხის უუღლმართმა ტრიალმა ხალხი დაჰყო მრავალ ერებად და კლასებად. ამ ერებმა და კლასებმა შექმნეს თავიანთებური კულტურა, ზნე ჩვეულებმა, სარწმუნოებმა და სხ., რომელმაც ერთმანეთისგან გაითიშა ეს ერები და კლასები. ამას მოჰყვა დასურულებელი ომები და უდანაშაულო ხალხთა ხოცვა-ჟლეტა. მთელი სიმძიმე ამ მხეცური ომებისა აწვა კისერზე თვითმშრომელ ხალხს და მრავალ მილიონიან წლების განმავლობაში ისე ამოდიოდა და ჩადიოდა ბრწყინვალე მზე, რომ მუშათა კლასისთვის ჯერ გახატული არ დამდგარიყო. მოხერხებული და გაბიძვრა ელემენტები: მეფეები, კეისრები, სხვადასხვა დროის და ტაძის სამღვდლოებმა, მოწინავე წოდებანი ადვილად ახერხებდნენ გაბატონებას უსწავლელ და ბნელ მასხალზე. ადამიანმა თავისი მხეცური ინსტიტუტთა და ეგოიზმის ნამდვილ ტყის მხეც გადააქარბა ათასჯერ. იგი ისე ჩაეფლტო უსენიდისობის და ეგოიზმის წუმვეში, რომ თავის პირად ერს და სურვილს ანაცულებდა თუ გინდ ათას მილიონ ხატს.

ამ მხეცურად მიღა-აშლილ ადამიანის ევლურ ინსტიტუტ ცოტადნად ლაგამი ამოსდო მწერლობამა და ხელოვნებამ. მწერლობა—ეს სარკეა ჩვენი წარსული და მომავალი ცხოვრებისა, იგი მძლეთამძლე მსახულია, რომლის წინაზე თვით ძლიერნიც ამა ქვეყანისა უღლურნი და საცოდენნი არიან. თეატრი—ეს განასახიერება წარსული და მომავალი ცხოვრების უარყოფით და დადებითი მხარეების. მუსიკა—ეს ხომ საყვირია, რომლის ტემბით, თუ მუშხარე ჰანგები ელექტრონის ნაკადით გაუღლის ადამიანის სულს, გულს და მთელ სხეულს. მხატვრობა—ეს ხომ სამარადისო ძეგლია კაცობრიობის უარყოფითი და დადებითი მხარეების. აი, ამიტომ მოხერხებულმა მეფეებმა და ბურჟუაზიამ შესძლეს ამ ხელოვნების მთავარ დარგთა თვითნათ ბატონობის განსამტკიცებელ ყვარჯენად გამოყენება; მეფეები დიდ პატივს სციმდნენ მწერლებს და თვითნათ სასახლეშიაც ინახავდნენ. ამას იმიტომ სჩადიოდნენ ეს მმართველები, რომ პოეტს უნდა აეფლერებია თავისი ჩანგი იმ ჰანგზე, რომელიც მეფის სულს და გულს ეამებოდა. ამ გვარად მწერლები, მმღვდლები, მხატვრები და არტისტებმა ჩამოაშორეს მშრომელ მასსა და ხელოვნების დანარჩენ დარგებს ე. ი. ხელოსნებს. ეს გათიშვა ხელოსნებისა ისეთი გაღრმავებული

აღმოჩნდა თავის ტრადიციით, რომ თვით სოციალისტურ-კომუნისტურ ხელისუფლების დროსაც კი არსებობს ცალკე ხელოვნებათა კავშირი და ცალკე ხელოსანთა, რაიც დაუშვებელი და მიუღებელი ვინაიან ხელოვნება და ხელოსნობა ერთი და იგივეა და განისახიერება კარგი და ცუდი ნახელოვანით და არა არტისტი-პოეტით და მეწაღით. თვით სიტყვა ხელოვანი წარმოსდგება დახელოვნებულისაგან, მაშასადამე ვინც დახელოვნებულია თავის ხელობით, ვინც უნდა იყოს იგი სულ ერთი: მეწაღე, მკვდელი, თუ პოეტი, არტისტი და სხ. ბურჟუაზი არტისტი ამა როგორ გაუყვარებდა თავს მუშას; იგი ქუჩაში რომ დადიოდა იქაც იმ ტონით ლაპარაკობდა როგორც სცივანზე. ასე აშპარტენად ეკირა მას თავი. დღეს მუშათა ხელისუფლების დროს ასეთი აშპარტენობა, რასაკვირველია, მიუღებელია და ამიტომ ამიერიდან ხელოვნების ყველა დარგები უნდა შევირდნენ და მოხდეს დემოკრატიზაცია არტისტების, პოეტების, მუსიკოსების, მხატვრებისა და სხ. კარგად და კობხად შეკერილი ფესაცემელი, ტანსაცმელი ანუ სხვა რაიმე ხელთ გაკეთებული ნივთი, რომელის სილამაზეც ადამიანის თვალს წარიტაცებს და გულს ესიაზოგება, ვანა ხელოვნება არ არის! ვანა ის არტისტი, რომელიც გამოვა სცენაზე და ბოძივით დადგება, სიტყვებს ვაიმეორებს ისე ვით ავტომატი, ხელოვანი! ვანა ის პოეტი, რომელიც სწერს ისე, რომ მისი ლექსთა წყობა და რითმიანა ჰარმონია დამტერულ-დანჯღრულ ურმის პრაილს წაავაგს, ხელოვანი! ვანა შეიძლება ასეთ ფინაზეც ხელოვანი უწოდეთ! მაშასადამე, დასკვნა ისეთია, რომ ხელოვნება პოეზიის და სხვათა დარგით კი არ განისახიერება და მიხიხილება, არამედ შემოქმედებითი უნარით. აი, ერომთავარი დანიშნულება და მიზნითაგანი ხელოვნები გააშუქოს ეს დაბნელებული საკითხი.

ჩვენი გამოცემა მიხნათ ისხაგს შეგებძოლის საუფრობითი შექმნილ ყალბ შეხედულებას ხელოვნებასა და ხელოსნობაზე და შეუწყოს ხელი ნამდვილ ხელოვნებას შექმნას, ყველა ხელოსნობის დარგებში და არა მარტო პოეზიას, მუსიკასა და სასცენო დარგებში.

გაუმარჯოს ხელოვნებისა და ხელოსნების გაერთიანება ერთ კავშირში!

ვარლამ ჩლიძი

თვითმშრომელთა საკითხი

ვინც კარგად გაეცნობა თვითმშრომელთა ყოყა-ცხოვრებას, მათს ეკონომიურ და პოლიტიკურ მხარეს, იგი დაინახავს, რომ ეს ხალხი სწორედ საცოდელია. დღემდე ამ ხალხისთვის არავის სერიოზულად ყურადღება არ მიაქცევია (თუ არ მივიღებთ მხედველობაში თვითმშრომელთა კავშირის დაარსების შემდეგ ჩემს ხუთ-

მეტოდე წერილს ვაგს. „ტრიბუნა“-ში; დღემდე ეს ხალხი ბურჟუაზად იწოდებოდა, დღეს იცნეს ნახელოვანად პროლეტარებად, რა თქმა უნდა, ესეც აზარის მიზანშეწონილი. თვითმშრომელთა რესპუბლიკაში უნდა იყვნენ ისეთივე სრულფასოვანი მოქალაქეი, რაოდროც პროლეტარიატად და სახელობად იყვნენ შეღავათებით, რითაც პროლეტარიატი